

PROGRAMUL

PARTIDULUI „CASA NOASTRĂ MOLDOVA”

Partea 1. Spre un stat democratic, responsabil fata de cetatenii sai

Idealurile libertatii, dreptatii, solidaritatii nu pot fi realizate fara o putere de stat solida, bazata pe increderea poporului, capabila sa consolideze societatea intru faurirea istoriei.

Un stat puternic este un stat de drept, in care domina nu interesele alesilor, ci legea si ordinea.

Un stat puternic este un stat democratic, in care vointa poporului este unica sursa de putere, iar puterea este utilizata in folosul intregii societati si a fiecarui cetatean in parte.

Un stat puternic este un stat umanist, social, in care sunt aparate drepturile si libertatile oamenilor, este asigurata securitatea societatii si a cetateanului, posibilitati egale de acces la toate bunurile sociale si valorile culturale.

Scopul nostru – crearea unui stat puternic. Pentru realizarea acestui scop, in perioada de trecere, ne propunem ca obiective principale garantarea drepturilor si libertatilor omului, democratizarea vietii sociale, respectarea legislatiei si ordinii publice, eliminarea birocratiei si a coruptiei, fortificarea securitatii nationale si sociale, creind aceasta baza, putem depasi instrainarea puterii de stat de popor, putem restabili increderea oamenilor in puterea de stat.

1.1. Omul – cel mai de pret.....al societatii, drepturile omului – prioritatea statului.

Omul, interesele si necesitatile sale sunt in centrul politicii noastre. De aceea consideram apararea intereselor, drepturilor si libertatilor omului drept sarcina prioritara a statului.

Practica istorica arata ca securitatea cetateanului poate fi asigurata numai in cazul in care statul este capabil sa garanteze respectarea drepturilor si libertatilor constitutionale.

Anii de independenta in Moldova au marcat un simtitor progres in asigurarea drepturilor politice si cetatenesti ale omului. Beneficiem de libertatea de opinie, putem participa la cele mai importante evenimente sociale – alegeri, referendumuri, manifestatii, mitinguri si greve, ne putem alege cetatenia si locul de trai, realiza dreptul la libera constiinta si credinta. A evoluat informatizarea societatii despre ceea ce se intimpla in lume si in tara. Dar trecerea la relatiile de piata a afectat grav sfera sociala, atestind o scadere simtitoare a veniturilor reale ale populatiei, cresterea somajului, o diferentiere sociala brusca a populatiei. Au avut de suferit un sir intreg de drepturi fundamentale ale omului; dreptul la munca, la studii si asistenta medicala.

Suntem convinsi; asa cum bunastarea sociala nu este posibila in conditiile faradelegilor politice si cetatenesti la fel si realizarea libertatilor politice si drepturilor cetatenesti este imposibila in conditii sociale precare. De aceea, una dintre sarcinile noastre primordiale consta in asigurarea reala a drepturilor sociale. Pentru realizarea ecestei sarcini este necesara implementarea reformelor sociale – in sistemul invatamintului, ocrotirii sanatatii, pensiilor si alte reforme, menite sa apere interesele omului, personalitatii, cetateanului. Consideram necesara consolidarea in continuare a statutului avocatului parlamentar pentru drepturile omului, crearea sistemului de reprezentanti in teritoriu, in

functiile carora sa intre supravegherea activitatii functionarilor, contracararea incalcarii legii si abuzului in serviciu.

Trebuie intensificat controlul obstesc al activitatii organelor de stat, de majorat rolul puterii judecatoresti in crearea statului de drept, de asigurat securitatea fiecarui cetatean si a societatii in intregime.

Principala conditie a restabilirii drepturilor sociale ale cetatenilor, a consolidarii libertatilor politice si sociale rezida in depasirea crizei social-economice, realizarea cu succes a reformelor si dezvoltarea eficienta a intregului complex agro-industrial al Moldovei. Numai cresterea economica poate ridica nivelul de trai al populatiei, poate crea noi locuri de munca, sa-l readuca pe producatorul autohton pe piata moldoveneasca, sa-i asigure statului nostru un loc destoinic in familia popoarelor europene.

Ne dam bine seama, ca fara consolidarea securitatii nationale, sporirea capacitatii statului de a- si apara suveranitatea, lupta impotriva extremismului si a terorismului, crimelor organizate si a coruptiei, apararea intereselor cetatenilor si a tarii ramine a fi departe de realitate. De aceea vom sustine intru totul masurile menite sa creeze un sistem complex de securitate sociala si nationala.

Intr-o societate cu adevarat democratica nu statul coordoneaza relatiile civile – legea coordoneaza aceste relatii. Sarcina primordiala in instaurarea statalitatii moldovenesti rezida in egalitatea cetatenilor in fata legii prin crearea unor norme de drept stricte, care nu admit talmaciri inadecvate.

PCNM considera ca una din caile reale de adoptare in complex a drepturilor omului consta in realizarea conceptiei statului social, orientat spre sporirea responsabilitatii statului de calitatea vietii cetatenilor, restabilirea treptata si garantata a drepturilor sociale concomitent cu largirea drepturilor cetatenesti, economice si politice ale fiecarui cetatean. Realizarea acestei concepii va oferi posibilitatea crearii unui astfel de sistem politic, in care societatea civila va avea mai multe drepturi decat statul, in care activitatea tuturor organelor politice va fi bazata pe legislatia in vigoare, iar amestecul statului in sfera libertatilor cetatenilor va fi redus la minimum.

1.2. Democratizarea puterii – calea spre consolidarea statalitatii moldovenesti.

Pentru promovarea eficienta a politicii privind apararea intereselor omului este necesara fortificarea si dezvoltarea continua a bazelor democratice ale statalitatii moldovenesti.

Noi pledam pentru respectarea principiului de impartire a puterii, principiu capabil sa asigure controlul eficient al respectarii legislatiei de catre toate organele de stat, sa elimine pericolul instaurarii in Moldova a autoritarismului, sa evite confruntarea dintre puterea legislativa si cea executiva. O astfel de confruntare este calificata, fireste, ca o actiune neproductiva, distrugatoare, in cadrul careia anumite grupari politice tind sa legitimeze tulburarile sociale, etichetindu-le cu caracter confruntativ, ceea ce constituie un adevarat pericol pentru societate si poate duce la un razboi civil. In mare masura confruntarea diferitor ramuri ale puterii se datoreaza lipsei unei legislatii clare privind sfera de competenta, rolul si statutul politic si de drept al fiecarei ramuri.

Intentionam sa participam activ la elaborarea legilor necesare.

PCNM este de parere ca ambele ramuri ale puterii de stat atit cea legislativa, cit si cea executiva trebuie sa demonstreze intregii societati moldovenesti un model de tinuta politica civilizata, constiinciozitate democratica, o buna intentie de cola borare si remediere, considerate de noi drept norma a vietii politice. Toate contradictiile ce apar intre ramurile puterii in procesul activitatii de stat pot si trebuie sa fie rezolvate prin intermediul unui dialog constructiv si a unei polemici corecte, in care ambele parti tind sa ajunga la un numitor comun. Astfel intreaga societate ar avea un model de lucru creativ.

Interactiunea constructiva a puterii legislative cu cea executiva trebuie fortificata prin crearea unei majoritati parlamentare democratice, deschise spre un dialog civilizatat cu executivul, majoritate, in care fractiunea PCNM sa fie lider, sa fie o forta politica unificatoare. Totodata, noi consideram necesara respectarea drepturilor minoritatii parlamentare, reglementarea clara a ei si elaborarea unei legi speciale despre opozitia parlamentara.

Coordonarea actiunilor intre puterea executiva si cea legislativa este un factor primordial pentru dezvoltarea democratica a Moldovei, in conditii de pace si bunaintelegere in societate. Pentru atingerea acestui scop este necesara o structurare politica clara nu numai a parlamentului, dar si a societatii in intregime. PCNM pledeaza pentru principiul pluripartid, pentru dreptul cetatenilor la libera fuzionare a organizatiilor politice. Insa existenta in Moldova a unui mare numar de partide politice, care in mare parte se dubleaza si de cele mai multe ori promoveaza ambitiile egoiste ale liderilor sai este departe de ceea ce se numeste pluralism politic. De aceea PCNM – partidul unificarii, va contribui la solidarizarea partidelor, care in perspectiva va aduce la formarea in Moldova a doua-trei partide politice reprezentative, capabile sa promoveze politica sa teoretic, dar si practic, partide care vor beneficia de cea mai mare sustinere a maselor, apte de a propune societatii solutii reale pentru problemele existente.

Noi suntem deschisi catre o colaborare fructuoasa si reconciliere cu toate fortele politice, care impartasesc ideile si valorile democratice.

Noi vom contracara orice incercare de a folosi puterea si legea pentru afirmarea politica a unor partide, grupuri sociale sau anumite persoane. Unica sursa de putere, in viziunea PCNM, rezida in vointa cetatenilor Moldovei, exprimata pe calea alegerilor democratice.

Suntem convinsi ca puterea de stat poate functiona numai pe o baza cu adevarat democratica, de drept ca o structura responsabila fata de societate, fiind supusa permanent unui control eficient a activitatii. In acest scop trebuie mobilizata activitatea organelor de drept ale Moldovei, a organizatiilor obstești, a mijloacelor de informare in masa.

1.3. Reforma autonomiei locale; coordonarea intereselor centrului si regiunilor.

Nivelul dezvoltarii autonomiei locale fiind un indice al maturitatii societatii civile si democratiei constituie, totodata, sursa politica principala a formarii acestora. Noi sustinem procesul de decentralizare a puterii de stat, reorientarea factorilor de decizie si a resurselor financiare spre regiuni, fapt ce intru totul corespunde democratizarii sistemului politic din Moldova, revigorarii economiei moldovenesti.

Tinind cont de tendinta europeana de dezvoltare a autonomiei locale, PCNM pledeaza consecvent pentru sporirea rolului regiunilor in solutionarea problemelor social-economice. Totodata, forma autonomiei locale trebuie sa fie aleasa de catre populatie, sa fie determinata de traditiile locale, de particularitatile istorice si culturale.

PCNM considera drept sarcina de neamnat crearea unui cadru legislativ nou pentru autonomia locala, care ar permite incadrarea cetatenilor in procesul de planificare, realizare si control al dezvoltarii regionale, utilizarea eficienta a tuturor resurselor si a intregului potential al regiunilor.

In scopul realizarii obiectivelor mentionate este necesar; in primul rind, a delimita legislativ sarcinile autonomiei locale si a organelor puterii executive; in al doilea rind, garantarea normativa a resurselor financiare si materiale pentru atingerea obiectivelor propuse. Regiunile trebuie sa aiba posibilitati mai mari de acces la resursele bugetare. Este necesar de aprobat legislativ definirea regiunilor in doua categorii; „codase,, si „avute,, si, reiesind din aceasta, de adoptat un sistem flexibil de impozite si alte plati in bugetul de stat. Un astfel de sistem va asigura o incarcatura fiscala echitabila asupra regiunilor, tinind cont de potentialul lor economic, de resursele naturale si factorul uman.

Repartizarea functiilor si coordonarea intereselor ununitatilor teritoriale, a organelor administrarii publice locale, pe de o parte, si repartizarea competentelor si pirghiilor intre centru si regiuni, pe de alta parte, trebuie sa devina baza reformei administrative in republica noastra. PCNM este consecvent in sprijinirea rolului regiunilor in solutionarea problemelor social-economice, crearea mecanismelor viabile de fortificare a bazei materiale si de resurse a autonomiei locale ca una din principalele conditii pentru respectarea independentei unitatilor teritoriale.

Afirmarea autonomiei locale va spori activitatea cetatenilor si responsabilitatea lor, va contribui la incadrarea unei insemnate parti a populatiei in procesele democratice, in activitatile diferitor organizatii obstești si nonguvernamentale. Consideram deosebit de importanta aplicarea de catre

organele autonomiei locale a diverselor forme de „democratie directa,, - referendumuri, sondaje de opinii, intilniri cu alegatorii, fapt ce permite sa se tina cont de parerea populatiei la luarea celor mai importante decizii politice.

1.4. Calea spre unitatea civica consta in armonizarea relatiilor interetnice.

In problema nationala **Partidul Casa Noastra Moldova** se conduce de principiul fundamental al Declaratiei universale pentru drepturile omului; „Toti oamenii se nasc liberi si egali in demnitate si in drepturi,,. Aceasta inseamna ca Republica Moldova, ca tara democrata, este obligata sa respecte drepturile si libertatile fiecarui om, indiferent de nationalitate. O astfel de atitudine este in concordanta cu principiul internationalismului adevarat, care prevede unitatea tuturor oamenilor de buna credinta de diferite nationalitati.

In determinarea prioritaticilor politicii nationale PCNM se bazeaza pe principiul egalitatii intre popoarele si nationalitatile care convietuiesc pe teritoriul republicii noastre, pe armonizarea relatiilor interetnice si eliminarea confruntarilor intre reprezentantii diferitor nationalitati. Scopul strategic in politica nationala il vedem in formarea natiunii politice moldovenesti.

PCNM percepe natiunea politica ca pe o unitate a tuturor cetatenilor, o componenta a tuturor grupurilor etnice si sociale, care convietuiesc pe un anumit teritoriu al statului. Apartenenta la o natiune este determinata nu dupa criteriul etnic, ci dupa drepturile si obligatiunile cetatenilor in raport cu o societate concreta si un stat concret. De aceea „natiune politica,, in conceptia noastra inseamna „popor,, in context social. Dar autoidentificarea etnica a fiecarui om in parte este o chestiune personala si exclude orice fel de amestec al statului. Suntem convinsi, ca numai astfel putem depasi fenomenul confruntatilor national-regionale, asigurind armonizarea intereselor nationale si sociale pe principiile parteneriatului social si a solidaritatii sociale.

Noi ne pronuntam impotriva clasificarii oamenilor dupa apartenenta nationala, impotriva actualizarii particularitatilor etnice si, cu atat mai mult, impotriva confruntarilor interetnice in societate, impotriva propagarii ideii superioritatii unui sau altui popor. Suntem impotriva extremismului national, a soviniismului, rusofobiei si antisemitismului.

Noi nu acceptam nighilismul national si neglijarea valorilor traditionale ale poporului moldovenesc, nu acceptam atitudinea batjocoritoare fata de limba si cultura noastra, care stau la baza renasterii spirituale a societatii noastre.

Suntem convinsi ca ceea ce se intreprinde in vederea restabilirii dreptatii istorice in relatiile interetnice va contribui la armonizarea in continuare a acestor relatii, la instaurarea echitatii nationale si sociale in societate.

1.5. Reforma militara si securitatea nationala a Moldovei.

Noi sustinem desfasurarea reformei militare in baza noii doctrine militare, avind ca principiu moderarea posibilitatilor militare ale tarii, care poarta un caracter in exclusivitate de aparare. In cadrul acestei doctrine prioritare sunt recunoscute, fireste, metodele politico-diplomatice si alte metode nemilitare de aparare si securitate a Moldovei. In acelasi timp, ne dam bine seama ca Moldova trebuie sa aiba un anumit potential de forta militara necesar pentru apararea intereselor nationale in cazul in care potentialul nemilitar este epuizat. O asemenea abordare a problemei date va permite asigurarea suveranitatii de stat si a integritatii teritoriale a Moldovei, intarirea securitatii tarii si pe calea participarii unitatilor militare moldovenesti la misiunile pacifcatoare sub egida ONU.

Noi pledam pentru o armata profesionala si de aceea consideram una din sarcinile principale ale reformei militare renuntarea treptata la principiul obligativitatii serviciului militar, reducerea termenului serviciului militar, a efectivului armatei si optimizarea structurii in corespundere cu prioritatile dezvoltarii unitatilor militare, cu posibilitatile economice ale tarii si cu statutul unei tari fara armament nuclear si in afara blocurilor militare.

Reiesind din aceasta, consideram ca prioritare pentru Fortele Armate ale Moldovei trebuie sa devina cercetarea militara , fortele de interventie rapida, trupele de granicieri, unitatile mobile de aparare civila si unitatile antitero.

Noi vom participa activ la crearea bazei legislative in cadrul reformei militare, care trebuie sa asigure;

- trecerea treptata la o armata profesionala, bine dotata, cu un grad inalt de pregatire, avind la baza principiul de contract;
- elaborarea si aplicarea programelor adecvate de instruire militara pentru recruti, instruirea militarilor in rezerva;
- trecerea treptata a armatei la standarde militar-organizationale si tehnologice universale;
- adaptarea sistemului instruirii militare si a pregatirii profesionale a militarilor la cerintele actuale;
- finantare bugetara suficienta, care ar permite nu numai cresterea nivelului tehnic si organizational al armatei, dar si sporirea nivelului de trai al militarilor, protectie sociala garantata.

Problema crearii conditiilor bune de trai pentru militari si familiile lor este pentru noi primordiala, anume de aceasta tine eficacitatea reformei militare. Noi vom contribui consecvent la adoptarea legilor privind sporirea protectiei sociale a militarilor, solutionarea problemei spatiului locativ, cresterea veniturilor si a nivelului de trai al acestei categorii de cetateni.

Consideram deosebit de importanta crearea unui sistem de control obstesc al activitatii unitatilor militare in care ar fi incadrate organizatii obstesti, uniuni ale veteranilor si parintilor militarilor. Aceasta va contribui la eliminarea in mediul militar a relatiilor nestatutare, a coruptiei si crimei organizate.

1.6. Securitatea statului rezida in securitatea personalitatii si a societatii.

Sarcina principala a unui stat responsabil consta in asigurarea securitatii fiecarui cetatean, apararea drepturilor si libertatilor lui, a vietii, sanatatii si a proprietatii personale. Actualmente pentru Moldova aceasta sarcina devine foarte acuta datorita crizei economice in care ne aflam, inrautatirii situatiei materiale a majoritatii populatiei. Au loc astfel de fenomene sociale periculoase ca criminalizarea politicii, economiei, constiintei civice, coruperea functionarilor aparatului de stat, nihilismul de drept si neglijarea eticii publice. Toate aceste lucruri reprezinta un adevarat pericol pentru securitatea cetatenilor si a societatii in general.

De aceea noi tindem spre crearea unui sistem amplu de securizare a personalitatii si a societatii, care sa includa nu numai ordinea publica si apararea intereselor nationale ale statului, dar si cele mai diverse aspecte ale vietii cotidiene a oamenilor.

Noi percepem securitatea sociala, mai intii de toate, ca siguranta muncii la locul de lucru al fiecarui om, siguranta serviciilor si amarfurilor de larg consum. Reiesind din experienta altor tari, consideram oportuna instituirea unui serviciu unic de prevenire al accidentelor rutiere, care ar coordona cu accidentele si cu inspectia auto.

Notiunea de securitate sociala include ordinea publica si reducerea criminalitatii. Suntem convinsi ca aceasta problema acuta va fi solutionata daca se vor mobiliza toti cetatenii, organizatiile obstesti, intreprinderile si intreprinzatorii. Noi sustinem ideea crearii in teritoriu a organizatiilor obstesti de combatere a criminalitatii. Accentul principal in activitatea acestor organizatii trebuie pus pe profilaxia incalcarilor, pe munca cotidiana de educatie in scoala si in familie, pe perfectionarea activitatii institutiilor de iluminare culturala si pe organizarea odihnei cetatenilor, in primul rind, a tineretului.

In acelasi timp, ne dam bine seama ca solutionarea problemei criminalitatii, in ultima instanta, depinde de cresterea bunastarii cetatenilor si minimalizarea diferentelor de venituri ale diverselor categorii de oameni. Consideram ca este necesar de a desfasura o ampla propagare a drepturilor civile, de a crea conditii de autoaparare a oamenilor in corespundere cu legislatia in vigoare.

Se cere a fi reformat sistemul institutiilor de corijare. Pedeapsa trebuie calificata nu ca o rasplata pentru infractiunea savirsita, ci ca o acuzare civica, ca o metoda de izolare a indivizilor periculosi societatii. Locurile de detentie trebuie sa-i ajute pe condamnatii sa-si gaseasca o cale de intoarcere inapoi in societate.

Un real pericol pentru dezvoltarea democratica a statului moldovenesc este crima organizata. Suntem decisi sa obtinem inasprirea sanctiunilor pentru organizarea grupurilor criminale prin adoptarea si aplicarea unor legi speciale despre lupta impotriva coruptiei, crimei organizate si terorismului, avind in vedere experienta europeana si internationala.

Cele mai drastice masuri trebuie intreprinse pentru prevenirea coruptiei in organele de drept. Criteriul de selectare a cadrelor in sistemul judiciar si cel de securitate trebuie sa fie devotamentul, inaltele calitati morale si calificarea.

Constientizam faptul, ca lupta impotriva crimei organizate si economiei „tenebre„ va fi eficienta doar prin eliminarea cauzelor economice ale aparitiei acestor fenomene, demonopolizarea economiei, limitarea functiilor aparatului de stat, imbunatatirea activitatii serviciului fiscal. Consideram necesara cooperarea internationala in lupta cu crima organizata, intrucit problemele legate de narcobusiness, contrabanda, terorism international pot fi solutionate doar cu efortul comun al tuturor tarilor cointerestate.

PCNM este de parere ca pentru asigurarea unei reale securitati a cetatenilor si a societatii in ansamblu statul trebuie, in primul rind, sa fortifice regimul de drept, sa supravegheze respectarea legilor atit in aparatul de stat, cit si in teritoriu. Toate infractiunile, nemaivorbind de abuzurile din partea functionarilor de diferit rang, trebuie sa fie momentan stopate si apreciate la modul cel mai critic la nivelul statului si al intregii societati.

Suntem de parere ca statul trebuie sa asigure respectarea legislatiei si a ordinii publice, sa aplice pedepse aspre pentru infractiunile functionarilor, pentru luare de mita si dosirea veniturilor. Intru realizarea acestui scop, nu excludem posibilitatea aplicarii unor masuri exceptionale, care insa nu depasesc limitele de drept prevazute de Constitutie si de legislatia in vigoare a Moldovei.

1.7. Politica externa pasnica a Moldovei – garantia securitatii ei internationale.

Securitatea nationala a Moldovei, ca una din cele mai importante componente ale intregului sistem de securitate a statului si a cetateanului, pentru care noi pledam, este determinata nu numai de ponderea Fortelor Armate. Ea depinde, mai intii de toate, de reformele economice, de stabilitatea politica si sociala in societate, de renasterea culturii nationale si spirituale.

Pentru realizarea acestor sarcini este necesara o ambianta internationala stabila si sigura, intarirea pozitiei politice si economice a tarii pe arena internationala printr-o politica externa constructiva, consecutiva si echilibrata, prin dezvoltarea unor relatii internationale civilizate, bazate pe incredere si stima reciproca.

Situatia geopolitica a Moldovei, traditiile de secole de buna vecinatate si cooperare cu alte tari ne permit determinarea urmatoarelor prioritati de politica externa;

- asigurarea suveranitatii si integritatii teritoriale a tarii, prevenirea pericolului extern;
- integrarea in Uniunea europeana, participarea la crearea unui sistem unic de securitate colectiva;
- intarirea parteneriatului strategic cu Ucraina, Rusia si SUA;
- largirea colaborarii cu tarile CSI, cu tarile est-europene, cu tarile din bazinul marii Negre si a marii Baltice, cu tarile balcanice;
- mentinerea statutului de tara in afara oricarui bloc si fara arma nucleara a Moldovei.

Un real pericol extern pentru securitatea nationala a tarii il sesizam in procesul de globalizare a relatiilor internationale, care duce la formarea dinamica a pietii mondiale si a fortelor mondiale de productie in urma internationalizarii capitalului. In acelasi timp, globalizarea sporeste si procesele de dezintegrare in relatiile politice si economice internationale, instrainind tarile Europei, Americii,

Asiei și alte țări. Aceasta permite țărilor dezvoltate să dicteze întregii lumi principii de relații internaționale convenabile lor, să dețină controlul asupra regiunilor de importanță strategică ale planetei. Suntem convinși că globalizarea trebuie să fie îndreptată spre creșterea progresului general-uman, folosind posibilitățile crescânde de luptă împotriva somajului, foametei, săraciei la nivel mondial.

Moldova poate și trebuie să-și aducă aportul la soluționarea acestor probleme, realizând o pozitivă șansă de globalizare, care ar accelera dezvoltarea social-economică a țării în baza folosirii cu succes a rezultatelor revoluției informațional-tehnologice, a colaborării economice, a creșterii gradului de concurență a economiei moldovenești. Aceasta va permite lichidarea celui mai mare pericol pentru securitatea noastră națională – pierderea independenței economice, devenirea unei surse de materie primă și de forță ieftină de muncă pentru țările dezvoltate.

Ne dăm foarte bine seama că fără ajutorul Rusiei, a Uniunii Europene și SUA, fără suportul organizațiilor financiare internaționale Moldova va realiza cu mult mai greu reformele politice, economice, sociale necesare, de aceea noi pledăm pentru parteneriatul strategic cu aceste țări.

O prioritate primordială a politicii externe a Moldovei noi o vedem în fortificarea parteneriatului strategic cu Rusia, care este o componentă importantă a stabilității și securității europene. Suntem dispuși să contribuim multilateral la realizarea Tratatului de pace, colaborare și parteneriat, care a fixat principiile de suveranitate și integritate a hotarelor drept norme de relații interstatale între Moldova și Rusia. Alt obiectiv al nostru este dezvoltarea și adâncirea relațiilor de prietenie, reciproc avantajoase cu alte țări ale Comunității Statelor Independente. Afirmăm cu toată responsabilitatea; alegerea europeană a Moldovei nu înseamnă renunțarea la tradițiile de prietenie și bună vecinătate de secole dintre popoarele noastre.

Alegerea europeană a Moldovei nu are alternativă. Moldova este o țară europeană și viitorul ei este legat de civilizația europeană. Noi constientizăm că pentru a deveni cu adevărat o țară europeană avem nevoie nu de declarații, ci de un nivel de dezvoltare politică și economică, care ar permite integrarea în calitate de partener cu drepturi depline. Pentru aceasta este necesar de a aduce legislația moldovenească în corespundere cu normele de drept europene, a crea condiții pentru funcționarea eficientă a economiei de piață, a asigura la standarde europene cu suport social pe cei care au nevoie de protecția statului. Realizând politica sa, PCNM intenționează să-și atingă obiectivele consecvent și sigur.

Partea II. Spre o economie dezvoltată

Fortificarea bazelor economice a stabilității moldovenești noi o raportăm la dezvoltarea economică, la o economie de piață cu orientare socială, ce ar asigura oamenilor un înalt nivel de trai, încrederea în ziua de mâine, posibilitatea realizării dreptului constituțional la o muncă bine plătită, după propria alegere a fiecăruia, posibilități nelimitate pentru dezvoltarea armonioasă a personalității.

Economie a bunăstării nu este altceva decât libertatea economică, prin care noi înțelegem libertatea alegerii activității și formelor de desfășurare a ei, libertatea acumulării de proprietăți și de capital, libertatea concurenței. Un înalt nivel de bunăstare va permite o repartizare corectă a veniturilor, care ar permite divizarea critică în bogați și săraci și ar sprijini pătura socială vulnerabilă.

Bunăstarea tuturor și a fiecăruia în parte va permite crearea unor relații de parteneriat între subiecții activității economice orientate spre realizarea programelor sociale, spre responsabilitatea tuturor pentru rezultatele activității economice. Anume astfel vedem realizarea idealurilor libertății, dreptății și a solidarității în sfera relațiilor economice.

În condițiile perioadei de trecere, componenta de bază a reformelor economice trebuie să devină renașterea social – economică, scopul principal al căreia este cel social și anume – gradul de ridicare al forțelor de muncă și a veniturilor populației. Realizarea acestui scop permite creșterea posibilităților de plată a mărfurilor și serviciilor, lichidarea stagnării sectorului de producere al

economiei, stabilizarea financiară, activizarea antreprenoriatului și a relațiilor economice internaționale.

2.1 Politica economică a statului – factorul decisiv în trasarea vectorului social al reformelor.

Practica socială nu a creat încă un alt regulator al muncii și producerii mai efectiv și mai universal decât piața. Numai piața poate stimula spiritul gospodăresc și poate asigura libertatea economică, care constituie condițiile principale ale activității de producere. Dar, un control obștesc, fără o intervenție rațională a statului, piața poate deveni un mijloc de inhibare a celui ce muncește lipsindu-l de libertatea economică. Piața monopolizează, ea nu este în stare să țină cont de condiția socială a activității economice, nu poate stopa creșterea șomajului și a diferențierii de venituri în societate, nu poate soluționa problemele ecologice, umanitare și alte probleme de maximă importanță.

De aceea rolul determinant în crearea bunăstării economice noi îl atribuim statului, care intermediul unei politici active, flexibile și consecvente trebuie să coordoneze eficient piața, să perfecționeze activitatea instituțiilor respective, a structurilor de drept, să desfășoare programe fiscale și financiare în scopul decomplexării inițiativei de muncă și intensificării activității de antreprenoriat, asigurării creșterii economice stabile și a orientării sociale a economiei.

Economia bunăstării pentru noi nu este un scop în sine, ci un mijloc de atingere a unui înalt nivel de trai al oamenilor, de asigurare a unei dezvoltări stabile, productive a economiei naționale. De aceea, drept scop strategic al politicii economice a statului propunem creșterea bunăstării tuturor păturilor sociale, asigurând creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă și a parametrilor înalți de resurse de muncă. În acest context menționăm : proprietatea statului în dezvoltarea potențialului uman și a infrastructurii sociale; asigurarea creșterii economiei în baza hotărârilor inovatoare și reorganizărilor structurale, corectarea deficiențelor obiective în privința proprietății; stimularea activității investiționale a tuturor subiecților; aplicarea pe sa ră largă în practica economică a tehnologiilor avansate și pe această bază - integrarea Moldovei în spațiul economic european și mondial.

O astfel de ierarhie în obiectivele strategice ale politicii economice trebuie să se bazeze neapărat pe aspectul social al reformelor desfășurate în perioada de trecere. Ne dăm bine seama că realizarea obiectivelor sociale în condițiile dezvoltării instabile este constrânsă de posibilitățile economice. În aceste condiții obiectivele politicii economice trebuie să corespundă resurselor necesare pentru realizarea lor, în așa fel ca formele și metodele reformei de stat în economie, corelate la mecanismele de piață, să asigure o eficiență social – economică maximă.

Pentru instaurarea unei economii de piață contemporană la etapa de trecere, statul are ca sarcină primordială crearea unui climat favorabil normativ – de drept, economic și social – politic de rînd cu promovarea unei politici tehnico – științifice, ecologice și externe întemeiate.

O economie stabilă necesită o legislație stabilă privind dezvoltarea economică. Intenționăm să participăm activ la perfectarea legislației privind diverse forme de proprietate și garantarea prin lege a egalității reale a acestor proprietăți. Politica de privatizare trebuie să țină cont de interesele economice ale oamenilor, statul trebuie să sprijine business-ul mic și mijlociu doar astfel va fi posibilă formarea efectivă a proprietăților. Fiecare doritor poate deveni proprietar, dar un proprietar socialmente responsabil de rezultatele activității sale.

Grija statului față de antreprenoriat și concurența concretă, stimularea tuturor formelor de gospodărie, protejarea producătorului autohton și a intereselor de stat – iată componentele politicii economice a statului la etapa actuală.

Suntem de părerea că statul trebuie să dirijeze restructurarea economiei, să contribuie la structurarea transformărilor cu caracter social din industrie. Totodată amploarea lichidării întreprinderilor ineficiente trebuie să coordoneze cu posibilitățile de investiții pentru crearea locurilor noi de muncă. O atenție deosebită trebuie de atras antreprenoriatului, dezvoltării sectorului privat bazat pe privatizare, este necesară antrenarea structurilor bancare, a fondurilor de investiții și de pensii în realizarea politicii de stat în domeniul industriei.

Noi vedem clar posibilitățile reale de creștere a veniturilor statului în urma dirijării proprietății sale și înțelegem că treptat proprietatea de stat se va concentra în acele domenii de producere, în care mecanismele de piață nu sunt destul de productive. Trebuie să fie eficiente cât sectorul privat, atât și sectorul de stat al economiei..

Stabilizarea economiei și crearea condițiilor de creștere economică depinde, în mare măsură, de mărirea bugetului de stat, de optimizarea consumului de stat și de stoparea inflației. Revigorarea industriei este imposibilă fără depășirea crizei plăților și a deficitului acut de capital. Toate mijloacele posibile trebuie orientate spre modernizarea industriei, spre promovarea politicii tehnico – științifice.

Intenționăm la fluxul investițiilor interne și externe, tehnologizarea investițiilor, participăm crearea unui sistem de protecție al investițiilor de riscurile economice și politice. Este necesară acumularea posibilităților investițiilor de stat, a resurselor creditare ale băncilor, a mijloacelor bugetului local și a subiecților de gospodărire pentru asigurarea unei componente importante a renașterii economice – cererea unei infrastructurii viguroase, modernizând drumurile, telecomunicațiile, mijloace de transport. Este necesară echilibrarea intereselor economice externe, prevenirea traficului de capital autohton și înapoierea lui din străinătate.

În cel mai apropiat timp statul are de soluționat probleme importante privind dezvoltarea pieții interne și crearea condițiilor cât mai favorabile pentru producătorul autohton. Anume aceste acțiuni vor asigura un real minim de existență tuturor cetățenilor și locuri pentru cei ce pot munci. Datorită acestor acțiuni treptat va scădea diferența mare de venituri și va crește totalitatea cerințelor, care stimulează producerea.

Este necesar, în cel mai scurt timp, de soluționat problemele capitalului tenebru, de întreprins un șir de măsuri de ordin juridic și economic în vederea lichidării corupției fapt ce ar permite creșterea PIB-ului a venitulului național, de intensificat procesul de producere a mărfurilor competitive și de sporit exportul acestor mărfuri, de accelerat reforma industriei agroalimentare.

Integritatea intelectuală a națiunii – iată soluția principală de dobândire a bunăstării economice a țării în general și a fiecărui cetățean în parte. În republica noastră sunt foarte mulți oameni talentați, care activează în politică și business, știință și învățământ, cultură și sport. Totodată, pentru realizarea tuturor schimbărilor necesare în sistemul administrării de stat, în structura sa organizațională este extrem de importantă pregătirea profesională a funcționarilor.

Trebuie să mobilizăm eforturile intelectuale la întocmirea concepției de stat privind securitatea economică, la crearea sistemului de monitorizare a dezvoltării social – economice a regiunilor, a raioanelor economiei naționale în general. Aceste măsuri vor permite realizarea deciziilor argumentate științific în sectorul administrării de stat în domeniul dezvoltării economice.

2.2 Obiectivul principal al privatizării – crearea unei pături sociale de proprietari eficienți.

Reformarea relațiilor de proprietate în concordanță cu idealurile libertății și dreptății asigură crearea unei economii multiaspectuale, în care fiecare formă de proprietate și respectiv fiecare tip de gospodărie a acestei proprietăți, a tuturor sectoarelor economice ocupă un loc aparte în satisfacerea tuturor necesităților. Experiența țărilor dezvoltate ne arată că succesul bunei funcționări a economiei rezidă în echilibrarea diverselor forme de proprietate, într-o concurență sănătoasă dintre aceste forme de proprietate. Ținând cont de această legitate a transformării economiei mondiale și de primele rezultate ale reformei economiei naționale putem deduce cu certitudine că :

- cota de participare a sectorului de stat în PIB, trebuie micșorată simțitor și în același timp, responsabilitatea pentru activitatea sectorului de producere și a sectorului de servicii cât și deciziile privind investițiile aparțin întreprinzătorilor și nu funcționarilor;
- controlul de stat asupra monopolului și asupra sectoarelor economiei de importanță strategică (energetică, telecomunicații, complexul de apărare, o parte a băncilor) trebuie menținută;
- este necesară inventarierea proprietății de stat și controlul strict al patrimoniului național;

- dirijarea proprietății de stat trebuie să devină transparentă și de strictă evidență; responsabilitatea pentru activitatea de gospodărire a proprietăților de stat de către funcționarii publici va spori simțitor;
- restructurarea și modernizarea întreprinderilor de stat trebuie să asigure puterea de concurență;
- în scopul evitării capturării patrimoniului de către structurile monopoliste, a intersectării business-ului cu statul și a apariției unui sector economic privilegiat, a criminalizării acestui sector este necesar de schimbat metodele de privatizare. Procesul de privatizare trebuie să fie maximal deschis, bazat pe un mecanism juridic elaborat detaliat, întrucât numai privatizarea legală poate combate corupția și poate sigura rezultate pozitive în domeniul economic și politic;
- trebuie perfecționat mecanismul de drept pentru bancrotizarea și lichidarea întreprinderilor falimentare. Noul proprietar al întreprinderilor de stat privatizate trebuie determinat ținând cont de interesele naționale, asigurând controlul și informarea periodică a societății asigurând controlul și informarea periodică a societății despre îndeplinirea angajamentului luat;
- trebuie elaborat un mecanism juridic despre deprivatizare și transmitere a obiectelor dirijate ineficient noilor proprietari în condiții avantajoase pentru stat și societate.

În realizarea acestor măsuri, statul renunțând din ce în ce mai mult, la rolul de proprietar, va deveni garantul stabilității mediului de piață pentru întreprinzători, va crea o bază juridică pentru activitatea lor economică eficientă, va contribui la lansarea noilor agenți economici, va regla procesul economic cu ajutorul metodelor preponderent economice de creditare, financiare, fiscale.

Considerăm că, în perspectivă trebuie asigurate condițiile egale și protecția drepturilor tuturor agenților economici, indiferent de forma de proprietate și de proveniența capitalului. Totuși în perioada de trecere când procesul de structurizare este încă desfășurare, când capitalul de stat încă nu și-a întărit pozițiile de concurență pe piață, prioritar trebuie se devină sprijinul de către stat a business-ului mic și mijlociu. Pentru aceasta este necesar de înlăturat neajunsurile în sistemul reglementării activității industrial – comerciale a business-ului mic și mijlociu, de perfectat mecanismele de protejare și susținere împotriva presiunii structurilor birocratice și criminale. Pentru producătorului autohton este rațională introducerea unor corecții întemeiate în politica vamală, a unor înlesniri fiscale și creditare pentru crearea întreprinderilor mici. Urmează a fi accelerate procesele de privatizare în sectorul comunal – locativ; create mecanisme eficiente de redistribuire a proprietății în condițiile economiei de piață, incluzând mecanismul de bancrotizare, de îndeplinire a obligațiilor de gaj, de transformare a responsabilității financiare în responsabilitate patrimonială. Este necesar, de asemenea, de redus cantitativ procedurile de permisiune și de înregistrare, de redus numărul controalelor, de simplificat la maximum procedura de impozitare, de elaborat un sistem de înlesniri de creditare pentru crearea întreprinderilor mici și mijlocii. Credem, că este necesar introducerea răspunderii penale a persoanelor suspecte pentru săvârșirea

În procesul de privatizare suntem obligați să ținem cont de tendințele mondiale de corporatizare a proprietății private, transformării ei, în condiții de piață, în proprietate asociată, în primul rând, în proprietate pe acțiuni.

Noi considerăm, că privatizarea în formă de societate pe acțiuni va duce la formarea proprietății private, care va asigura reorganizarea relațiilor de piață în țară. Consolidarea sistemului bancar și a fondului de investiții, dezvoltarea pieții hârțiilor de valori vor contribui la evaluarea micilor proprietari în investitori colectivi, care în condițiile protecției de către stat a drepturilor de investitori, vor destinde atmosfera în societate.

PCNM se pronunță pentru reforma pământului, datorită căreia este ușor de determinat proprietarul real al pământului. Noi susținem dreptul proprietarului la pământ ca un drept fundamental al omului, însă, ținând cont de aspectul social al problemei, pledăm pentru desfășurarea pe etape a reformei. Realizarea consecventă a principiului „Pământul aparține celor care îl prelucrează” constă în trecerea treptată de la transmiterea gratuită a pământului în proprietate sub formă de cote, privatizarea loturilor, folosirea eficientă a mecanismului de arendare a pământului, aplicarea sistemului de ipotecare în sectorul agrar al economiei naționale.

În condițiile reformării proprietății private la sate statul trebuie să asigure suport tehnic și financiar producătorilor de produse agricole, să respecte toate normele codului muncii și a protecției sociale.

PCNM sprijină în totalitate tendința de creștere a numărului proprietarilor, fapt ce contribuie la activizarea agenților economici, la lărgirea bazei sociale a reformelor, la întărirea poziției, clasei mijlocii. În același timp, noi considerăm că schimbarea formei de proprietate trebuie să se desfășoare în concordanță cu interesele societății, a tuturor oamenilor muncii. Noii proprietari trebuie să creeze locuri noi de muncă, să producă mărfuri concurențiale, să achite angajații la timp conform efortului depus, să atragă noi investiții, să plătească toate impozitele. Doar astfel poate fi realizat obiectivul strategic al privatizării – crearea unei pături sociale de proprietari responsabili.

2.3 Sistemul fiscal și financiar eficient – baza creșterii economice.

Inițiativa economică a cetățenilor țării noastre este determinată, în mare măsură de calitatea politicii fiscale a statului, care constituie o componentă foarte importantă a stabilizării economice.

Considerăm că realizarea reformei fiscale trebuie să se axeze pe obiectivele financiar – economice ale statului, să stimuleze spiritul gospodăresc, să sporească investițiile, să cointerezeze întreprinzătorii și angajații în producerea mărfurilor de calitate la preț rezonabil.

Reformarea sistemului fiscal trebuie înfăptuită pe principiile stabilității, flexibilității, obligativității de plată a impozitelor, exclusiv în formă bănească. Taxele fiscale au menirea de a stimula procesul și sfera de servicii, dar nu de a „Împinge” producătorii spre „economia tenebră”; repartizarea veniturilor populației trebuie să excludă atât egalizarea tuturor veniturilor, cât și diferențierea drastică a acestora.

Este necesar de pus accentul nu pe folosirea impozitelor ca mijloc de acumulare a bugetului, dar pe utilizarea lor ca instrument de reglare economică. O altă problemă este eficientizarea surselor bugetare și a celor nebugetare ale statului în vederea restructurării economice, a dirijării dezvoltării teritoriilor și realizării diverselor programe de stat. Trebuie să ia amploare procesul de decentralizare a mijloacelor financiare de stat, iar regiunile să beneficieze de dreptul utilizării bugetului local.

În condițiile deficitului bugetar statul trebuie să contracteze orice încercare de irosire a mijloacelor financiare, ținând totul sub control și evidență statistică; să micșoreze substanțial, iar în perspectivă – să interzică sprijinul bugetar întreprinderilor nerentabile. Numai în rezultatul concursurilor deschise trebuie să se efectueze comenzile de stat și achiziționările de stat. Pe măsură ce vor crește veniturile populației, treptat se vor reduce dotațiile și subsidiile de stat.

În scopul micșorării datoriilor de stat este rațional de întreprins acțiuni de îmbunătățire a deservirii datoriilor externe și a obligațiilor de garanție ale statului. Politica reducerii împrumuturilor externe, care nu corespund condițiilor de restituire, refuzul de a folosi surse împrumutate pentru acoperirea cheltuielilor bugetare curente o apreciem ca întemeiată și actuală. Ținând cont de interesele naționale, trebuie de limitat dependența de organizațiile financiar – creditare interstatale.

Trebuie stopată practica finanțării bugetare prin eliberarea garanțiilor privind creditele comerciale pentru organizațiile bugetare, trebuie înăsprite condițiile de respectare de către agenții economici a obligațiilor față de stat în privința garanțiilor de stat.

Suntem convinși că cu ajutorul unei politici de emisie eficientă, care creează condiții favorabile pentru economii și acumulări și transformarea ulterioară a acestora în investiții poate di redusă presiunea fiscală și intensificată funcția de stimulare a sistemului fiscal.

Considerăm necesară elaborarea pe termen lung a concepției de formare a masei bancare, ce ține de sistemul altor indici macroeconomice. Ne dăm bine seama : stabilitatea leului înseamnă stabilitatea economică. Întărirea valutei naționale și lărgirea activelor financiare pentru investiții de capital este legătura directă cu aprecierea financiară reală a leului. O asemenea apreciere trebuie să stea la baza trecerii la o politică de emisie echilibrată, îndreptată spre întărirea sectorului real al economiei. Pentru ca o emisie adăugătoare să nu lărgească neîntemeiat cererea de consum și să nu provoace creșterea prețurilor este rațional de a o concentra pe o piață investițională. Pentru întărirea leului este

necesar de atribuit un aspect normativ de drept reglementării valutare, de sporit volumul rezervelor de aur și a valutei a BNM.

Stabilirea taxelor procentuale înalte la hîrțile de valoare, formarea activelor financiare cu dividende înalte, emiterea hîrtilor investiționale de stat, care au fost supuse expertizei financiar – bancare și de audit vor contribui la scăderea cererii reale a banilor.

Întărirea leului este imposibilă fără soluționarea problemei neplăților. Rezolvarea acestei probleme noi o vedem în trecerea la niște relații civilizate între agenții economici, în transformarea neplăților în proprietate a creditorului sau în hîrtii de valoare ale debitorului fapt care necesită reglarea clară prin lege a proceselor de revitalizare și bancrotizare a întreprinderilor, dezvoltarea bursei de valori și a pieții hîrtilor de valori.

Restabilirea echilibrului creditar – financiar și impozitar – bugetar , stoparea inflației vor spori încrederea în valuta națională și, ca urmare, treptat se va dedolariza economia.

Funcționarea normală a economiei de piață presupune utilizarea în toate sectoarele economiei a creditelor bancare. Mărirea capitalului bancar și concentrarea lui, lărgirea funcțiilor băncilor universale și dezvoltarea băncilor specializate – ipotecare, ce țin de pămînt, investiționale, municipale ș.a., îmbunătățirea infrastructurii bancare – iată orientarea spre perfectarea sistemului bancar național. Un rol important în acest proces are BNM.

Ca sarcină primordială considerăm depășirea înstrăinării sistemului bancar de procesul de transformare a relațiilor ce țin de proprietate, atragerea capitalului bancar în sfera de producere, în ramurile prioritare ale economiei. Vom contribui la depășirea barierelor legislative în procesul de constituire a grupurilor industrial – financiare în frunte cu structurile bancare, care efectuează investiții de capital și investiții directe, la dirijarea proiectelor investiționale și a surselor financiare corporative.

2.4 Investițiile – pîrghiile de bază a creșterii economiei.

Experiența țărilor cu economie de piață dezvoltată arată că creșterea economică ține neapărat de sporirea considerabilă a investițiilor.

Suntem conștienți că, în condițiile perioadei de tranziție trebuie să fie de o anumită structură și să fie însoțite de măsuri de stimulare depunerilor financiare naționale dar și de atragerea capitalului străin. Totodată politica investițională, utilizînd pîrghiile de influență, trebuie să se bazeze pe

Stimularea investirii rezervelor interne noi o asociem, în primul rînd, cu stabilirea unei taxe optime de evidență a BNM și a unui nou sistem de impozitare.

O importantă rezervă internă de investiții în ansamblu considerăm amortizarea investițiilor. Importanța ei în procesul de reevaluare a fondurilor trebuie restabilită, ea fiind sursa de bază a investițiilor de producție.

Rămîne nefolosită practic o rezervă internă considerabilă de investiții – economiile populației. Statul trebuie să contribuie la antrenarea economiilor personale în circulație, garantînd păstrarea și recuperarea drepturilor cetățenilor prin măsuri speciale.

Suntem conștienți de faptul că numai prin atragerea surselor interne este imposibil de acumulat volumul de investiții necesare pentru creșterea economică constantă. În această ordine de idei, credem că statul trebuie să creeze condițiile necesare pentru folosirea capitalului străin.

Soluționarea acestei probleme ține de îmbunătățirea climatului investițional, de perfectarea garanțiilor de stat și interstatale, de dezvoltarea fondurilor respective, a structurilor de asigurări, ipotecare, bancare cu participarea reprezentanței și capitalului străin oficial; este necesar, de asemenea, de elaborat un sistem de înlesniri și condiții favorabile de plasare și circulație eficientă a surselor valutare, achiziționarea de către cetățenii străini și persoane juridice din alte țări a proprietăților în țara noastră. Printre măsurile de atragere a surselor investiționale externe ca prioritate considerăm asigurarea stabilității valutei naționale și desfășurarea reformei pămîntului.

Investițiile din exterior trebuie utilizate, în primul rând, pentru modernizarea structurii economiei naționale și reconstrucției tehnologice a acestei structuri, pentru sprijinirea business-ului autohton, în formarea mediului nou de afaceri.

După cum arată practica mondială, creșterea reală a PIB-ului cu circa 30 – 40 % depinde de investițiile în factorul uman și dezvoltarea potențialului tehnico – științific.

Avem convingerea că crearea structurii de stat unice pentru coordonarea activității de atragere a investițiilor va contribui la eficientizarea acestor investiții.

În cadrul programului de stat trebuie creat un sistem flexibil de proprietăți naționale în privința investițiilor externe, determinând gradul de participare a lor în stabilizarea și dezvoltarea unor anumite sectoare și teritorii. Trebuie să se țină cont de faptul că industria constructoare de mașini și agricultura necesită cele mai mari investiții pentru reconstrucția capitală, aplicarea noilor tehnologii și a metodelor de organizare a procesului de producere.

Restructurizarea și renovarea procesului de producere trebuie să contribuie la reducerea taxelor vamale la mărfurile destinate investițiilor, înlesniri la credite, importul centralizat și o politică vamală, care să stimuleze introducerea în țară a mărfurilor ce nu se produc la noi.

Statul trebuie să susțină dezvoltarea celor mai importante ramuri ale economiei naționale, transportul, complexul energetic, acordând înlesniri fiscale la investiții în dezvoltarea lor, finanțând cercetările științifice și contribuind multilateral la cererea grupurilor industriale transnaționale și industrial – financiare. Printre prioritățile investiționale se numără cercetarea și realizarea programelor naționale de dezvoltare, tehnologiile informaționale, telecomunicațiile, care vor întări pozițiile Moldovei pe piața mondială.

Noi înțelegem că sectoarele puțin atractive pentru investitorii particulari trebuie să se dezvolte cu ajutorul investițiilor statului. Statul este responsabil de dezvoltarea infrastructurii, de construirea drumurilor ce ar corespunde standardelor europene.

2.5 Sectorul agrar : crearea pieții naționale de produse alimentare.

Privilegiul economiei noastre naționale – o rezervă însemnată de cernoziom, condiții climaterice destul de favorabile, amplasarea comodă a loturilor agricole – trebuie valorificat în procesul reformării complexului agroindustrial. Sarcina noastră constă în crearea premizelor necesare de ordin economic și de drept.

PCNM sprijină întru totul producătorul autohton de produse agricole, se pronunță pentru dezvoltarea pieții alimentare naționale. Aceasta va permite reducerea importului de produse, care pot fi create de sectorul agrar național în cantități suficiente și de bună calitate. Noi suntem pregătiți să participăm la elaborarea Legii despre securitatea alimentară a țării.

Pentru ca sectorul agrar să devină un producător eficient de produse agricole care ar asigura ocuparea forțelor de muncă și venituri de export, sunt necesare schimbări de structură și patrimoniu în relații dintre producătorii agricoli. Noi susținem diversitatea formelor de proprietate și de gospodărire la stat. Statul trebuie să reducă la minimum influența sa pe piața agricolă, să renunțe la relațiile directe cu producătorii agricoli, creînd condiții pentru o concurență sănătoasă. Suspendarea comenzilor de stat, a creditelor cu mărfuri, schimburilor de mărfuri, lichidarea monopolului artificial asupra repartizării resurselor și serviciilor de marketing în gospodăria agricolă va asigura imparțialitatea, condiții egale de concurență a producătorilor. Noi suntem pentru privatizarea structurilor care se ocupă de păstrarea și prelucrarea produselor agricole, dar și de realizarea resurselor necesare pentru mediul rural – energia electrică, îngrășăminte minerale, semințe, hrană prin intermediul birjei și licitației agrare, încheind contracte de realizare a alimentelor necesare.

Este necesar de a stimula crearea infrastructurii de piață și a bazei tehnico – materiale, a instituțiilor bancare care acordă creditare ipotecară, deservirea creditară și de lungă durată a satelor.

La etapa de trecere trebuie asigurat sprijinul eficient al statului în desfășurarea reformelor sectorului agrar al economiei. Pentru aceasta se cere a fi îmbunătățită baza normativă de drept a

relațiilor economice, înlăturate contradicțiilor existente; asigurată stimularea fiscală și financiară a fermierilor și a micului business în agricultură prin oferirea creditelor ieftine, a înlesnirilor fiscale, stabilirii prețurilor preferențiale. Este oportună elaborarea unui program de stat de transformare a gospodăriilor individuale în gospodării de familie.

În cadrul desfășurării reformelor este necesar de a garanta continuitatea producției agricole, a nu admite dezorganizarea acestui proces, avînd în vedere rentabilitatea economică și impactul social. Realizarea cu succes a reformei pămîntului rezidă în introducerea treptată în circulația economică a resurselor agrare în baza sporirii posibilităților investiționale.

Ne dăm bine seama, că condiția de bază pentru îmbunătățirea situației financiare a sectorului agrar este posibilitatea de plată a populației. Trecerea agriculturii pe făgașul dezvoltării intensive, crearea întreprinderilor agrare specializate de tip industrial este cu puțință numai întărind economia națională și sporind venitul populației.

Actualmente, jumătate din populația Moldovei locuiește în zona rurală, o mare parte acolo și lucrează. Plata forței de muncă este mult prea mică, iar țărani nu dispun de surse suficiente pentru gospodărire intensivă. În aceste condiții țara poate conta pe micii proprietari, care fiind susținuți de stat, folosind noile condiții și mecanisme de piață, va concentra treptat averea sa să pămîntul și va deveni un adevărat gospodar, un adevărat stăpîn.

Orientîndu-ne spre modelul inovator de dezvoltare, considerăm că în agricultură sunt destule posibilități de creștere, folosind resursele existente în mod rațional și echilibrat. Una din posibilitățile substanțiale de sporire a eficienței agrare este dezvoltarea sferei sociale, îmbunătățirea condițiilor de trai la sate, nivelarea treptată a standardelor de trai a populației urbane și rurale.

2.6 Politica economică externă : pragmatism și protecția intereselor naționale.

Integrarea economiei moldovenești în spațiul economic mondial se realizează datorită deschiderii republicii noastre. În condițiile actuale, este imposibilă izolarea de restul lumii, dar relațiile cu cei din jur trebuie să se bazeze pe principii de egalitate și interes reciproc. Iată de ce deschiderea economică, liberalizarea activității economice externe trebuie îmbunătățită cu măsuri complexe de protecție a pieței interne, cu politica protecționistă moderată privind producătorul autohton.

Suntem convinși că Moldova, folosind avantajele cooperării muncii pentru dezvoltarea dinamică a economiei naționale, are șanse reale de a fi admisă în sistemul mondial ca o țară industrial dezvoltată, nu ca un furnizor de materie primă și forță de muncă ieftină.

Asigurînd necesitatea în importul critic (energia electrică, tehnologiile avansate, detalii pentru domeniile de importanță strategică) trebuie să depunem toate eforturile pentru stabilirea relațiilor economice externe preferențiale cu țările care acceptă un astfel de comerț în care importul prevalează asupra exportului.

Considerăm necesară perfectarea structurii comerțului extern : reducerea importului și stimularea exportului, micșorarea cotei de materie primă în export și sporirea producției cu grad înalt de prelucrare, a produselor tehnologiilor avansate. Schimbările sistemice în complexul energetic vor permite să depășim dependența de export în viitorul apropiat.

La etapa actuală a dezvoltării economice Moldova trebuie să-și păstreze statutul de țară de tranzit, pe teritoriul căreia sunt transportate gazele și alte mărfuri din Rusia în țările europene. Avînd în vedere poziția geopolitică avantajoasă trebuie de folosit la maximum toate posibilitățile existente de acordare a serviciilor de export (conduce, transportul auto și feroviar, flota maritimă ș.a.). Noi considerăm țările Uniunii Europene, Europei Centrale drept parteneri economici importanți. Componenta de bază a strategiei creșterii economice considerăm intensificarea relațiilor economice cu Rusia și Ucraina.

Vedem perspective reale pentru piața de desfacere în țările CSI și în țările Baltice, ținînd cont de tradițiile existente și promovînd în continuare politica comerțului liber în baza acordurilor bilaterale.

Bineînțeles că riscul mare de a-și pierde capitalul financiar investit, impozitele mari, lipsa de transparență legislativă și puterea mică de cumpărare a populației în sporire pe investitorii străini. De aceea noi suntem hotărâți să inițiem elaborarea programelor de sprijin a investițiilor directe, a asigurării de stat privind riscurile investițiilor, un șir de alte măsuri de promovare a imaginii economiei naționale.

2.7 Creșterea economică și securitatea ecologică

Noi considerăm că odată cu desfășurarea reformelor, problema ecologică trebuie să fie în centrul politicii economice a statului. Libertatea luării de decizii de către participanții la procesul economic trebuie limitată de respectarea securității ecologice. Poate să se dezvolte doar industria care nu epuizează resursele naturale, nu produce deșeuri periculoase, nu înrăutățește condițiile de trai ale generațiilor actuale și viitoare. Expertiza ecologică a tuturor deciziilor și proiectelor aprobate trebuie să devină o normă.

Prioritățile securității ecologice și protecției mediului se cer a fi perfectate pe baza legislativă în corespundere cu Legea „Despre protecția mediului înconjurător” și elaborat Codul Ecologic al Moldovei. Este necesar reglarea aspectelor economice, juridice și organizaționale ale trecerii treptate la folosirea cu plată a naturii.

Suntem conștienți de faptul că poluarea mediului ține de utilizarea diverselor surse energetice și de gradul înalt de uzură a utilajului. Soluția o vedem în tehnologiile energetice, în modernizarea întreprinderilor de sistem energetic, în folosirea surselor de energie ecologic pure. Este necesar de stabilit norme rigide de control ecologic al întreprinderilor industriei chimice, organizațiilor de construcție și pentru proprietarii unităților de transport. Suntem convinși de necesitatea introducerii sancțiunilor penale și răspundere economică pentru infracțiunile ecologice.

Noi salutăm elaborarea și promovarea standardelor întemeiate privind securitatea ecologică și perfectarea sistemului controlului de stat a respectării acestor standarde. Credem că atât autoritățile locale cât și organizațiile obștești trebuie să fie mai active în desfășurarea acestui proces.

Suntem gata să sprijinim multilateral activitatea organizațiilor de stat și obștești îndreptată spre păstrarea diversității biologice și peisagistice, crearea unei rețele de rezervații naturale, recultivarea pământurilor, plantarea pădurilor și protecția bazinului râurilor.

PCNM se pronunță pentru stimularea fiscală a activității tehnico – științifice, îndreptate spre soluționarea problemelor ecologice.

Este necesară colaborarea internațională în acest domeniu, împreună cu țările vecine cu eforturi comune de soluționat problemele ecologice ale teritoriilor transfrontaliere.

Partea III. Spre un stat al dreptății, solidarității, spre egalitate de șanse și posibilități.

Consolidarea unei societăți libere și democratice în Moldova este de neconceput fără elaborarea și realizarea unei politici sociale active, ce corespunde convenției sociale europene îndreptată spre asigurarea unor condiții bune de trai tuturor cetățenilor, indiferent de originea socială, situația materială, naționalitate, religie, convingeri. numai respectând aceste condiții putem atinge înaltele idealuri de echitate socială și dreptate socială.

Suntem conștienți de faptul că noțiunea de egalitate socială este strâns legată de posibilitățile economice și social culturale. Totuși realizarea acestui obiectiv poate fi dinamizată prin acțiuni de solidaritate ale societăților în vederea creării condițiilor egale la angajarea la serviciu, studii, în domeniul culturii și ocrotirii sănătății, repartizând o parte din venitul național desfășurării diverselor programe sociale.

„Spre o societate cu șanse și posibilități egale” – aceasta este sarcina strategică a PCNM în realizarea echității sociale. În condițiile perioadei de trecere, accentul principal trebuie pus pe îmbunătățirea vieții oamenilor, restabilind drepturile sociale garantate de stat, creînd un sistem sigur de asistență și

protecție socială. Astfel va fi atins un nivel de trai acceptabil pentru cetățenii inapți de muncă și vor fi create condiții de creștere a bunăstării cetățenilor activi din punct de vedere economic.

Prioritara principală a politicii noastre sociale este protejarea celor care necesită sprijin social; mecanismul realizării acestei politici rezidă în trecerea de la întreținerea socială la un ajutor social concret, de la paternitatea statutului parteneriatul social.

3.1. Libertatea de a munci și parteneriatul în relațiile de muncă – baza solidarității în societate.

Dreptul fundamental și valoarea supremă în sistemul drepturilor sociale ale personalității noi considerăm dreptul la muncă liberă și l creativă, în corespundere cu profesia, nivelul de calificare și interesele angajatului. Omul poate fi stăpîn al destinului său numai dacă are posibilitatea liberii alegeri a profesiei și a locului de muncă, salarizarea echivalentă muncii depuse.

Suntem categoric împotriva „profesiilor interzise” și a discriminării după naționalitate, sex, vîrstă, convingeri politici sau religioase la angajarea cetățenilor în cîmpul muncii, suntem pentru libera circulație a cetățenilor pe teritoriu republicii și înafara granițelor ei. Toci cetățenii trebuie să beneficieze de drepturi egale privind plecarea di țară și revenirea de după hotare. În acest scop trebuie suspendat sistemul vizelor de reședință, care nu poate fi o condiție de obținere a unui loc de lucru într-un stat democratic.

Ne pronunțăm pentru o democrație economică reală, în care angajații participă la procesul de dirijare a întreprinderilor în cadrul unui sistem de contracte și acorduri colective, suntem pentru participarea angajaților la capitalul acționar și pentru intensificarea controlului de către sindicate a activității angajaților. În condițiile economiei de piață noile relații dintre angajat și muncitorii salariați trebuie să se bazeze pe parteneriatul social care asigură adevărata egalitate în drepturi a muncitorilor și întreprinzătorilor. Garantul unui astfel de parteneriat este statul care prin adoptarea unui Acord general între guvern, sindicate și angajatori, iar în baza acestui acord : încheierea acordurilor de ramură, tarifare, regionale, trebuie să asigure coordonarea cerințelor înaintate de ambele părți și normativele sociale în ce privește remunerarea muncii, a condițiilor de muncă, a sprijinului de către stat a întreprinderilor, securitatea muncii, a asigurărilor sociale.

Un rol aparte în apărarea intereselor muncitorilor, în respectarea legislației muncii, asigurării condițiilor decente de muncă și odihnă a angajaților revine sindicatelor.

Noi sprijinim multilateral desfășurarea mișcării sindicale, crearea sindicatelor independente prevăzînd în ele aliații principali ai muncitorilor în realizarea strategiilor politicii sociale. Noi susținem lupta consecventă pentru respectarea Codului muncii (angajarea și concedierea, durata săptămîinii de lucru, durata concediilor, reglarea conflictelor de lucru) de către toți angajații și salariați indiferent de forma de proprietate a întreprinderilor. Intenționăm să obținem adevărata egalitate a sindicatelor cu statul și angajatorii în administrarea fondatorilor sociale nebugetare și a utilizării netransparente a acestor mijloace.

3.2. Dreptul la muncă : asigurarea garanțiilor reale de amplasare în cîmpul muncii.

Ocuparea Productivă a populației – un factor de importanță majoră în creșterea economică, care determină calitatea și nivelul de trai al populației. Anume din acest considerent noi tratăm politica activă a ocupării a forței de muncă ca unul din instrumentele de soluționare a problemelor economice și sociale a societății moldovenești la etapa actuală.

Noi considerăm că politica ocupării forței de muncă în perioada de trecere trebuie în primul rînd raportată la prioritățile restructurării economice și anume reorientarea acestui potențial spre ramurile economice în dezvoltare. În al doilea rînd, lupta împotriva șomajului, încadrarea celor disponibilizați în activitățile sociale – utile și amplasarea celor ce doresc să muncească în cîmpul muncii sau crearea condițiilor de antreprenariat.

Pentru aceasta este necesar crearea bazei științifice a necesităților economice reale de resurse de muncă, un nivel corespunzător de pregătire profesională a angajaților, sprijinul necesar în reinstruire, recalificarea și angajarea celor rămași fără lucru.

Vom participa activ la elaborarea și implementarea programului guvernamental de dezvoltare a potențialului de muncă al Moldovei, la implementarea schemei generale de creare a locurilor noi de lucru, a programelor regionale și de ramură a ocupării populației și reglementării pieței forței de muncă orientate spre crearea locurilor de muncă și folosirea eficientă a locurilor de muncă existente. Avem propuneri concrete privind reprofilarea și modernizarea întreprinderilor învechite cu sprijinul statului, crearea noilor locuri de muncă, reevaluarea orelor de locuri și organizarea muncii în condițiile zilei de lucru prescurtate. Noi suntem pentru reducerea orelor de lucru și organizarea formelor netradiționale de încadrare în activitate (incompletă, temporară), întrucât aceasta permite sporirea numărului de angajați. Considerăm prioritară în politica ocupării forței de muncă amplasarea în câmpul muncii a celor mai vulnerabile pături social – femei, tineret, invalizi, mame singure, unicul angajat din familie, șomeri care timp îndelungat fără serviciu. Aceste categorii de cetățeni au nevoie de protecția legii, ei trebuie să aibă prioritate la angajarea la lucru, chiar și oferind angajatorului unele înlesniri fiscale și de creditare. Este necesar elaborarea și implementarea unor programe speciale de rehabilitare profesională și asigurare cu loc de lucru a acestor categorii sociale.

Ținând cont de experiența țărilor dezvoltate, urmează să reorientăm treptat politica socială și să punem accent pe familie, pe asigurarea drepturilor ei și a garanțiilor sociale. În această ordine de idei chiar și în condițiile perioadei de tranziție, credem că este absolut necesar ca măcar un membru al familiei să fie asigurat cu loc de lucru, iar familiei care întrețin doi și mai mulți copii de vârstă preșcolară și școlară să beneficieze de locuri de muncă garantate pentru ambii părinți. Mărirea contribuțiilor în fondul de ocupare a forței de muncă trebuie raportat la încărcătura demografică al fiecărui angajat.

Se cere a fi accelerată reforma pensiilor, care va da posibilitatea optimizării ocupării pensionarilor, a concentrării acestei forțe de muncă în ramurile cu un nivel scăzut de șomaj, de asemenea trebuie accelerată și reforma în învățământ, care este îndreptată spre creșterea vârste de inițiere a activității de muncă. Trebuie stimulată dezvoltarea antreprenoriatului, a business-ului mic și a celui de familie, autoocupării cetățenilor, în special în ramura comerțului și a serviciilor dar în sectorul agrar al economiei.

Posibilități considerabile de lărgire a activității de producere se conțin în elaborarea programelor de stat speciale, legate de soluționarea problemelor obștești – dezvoltarea infrastructurii în transport și în construcția spațiului locativ, amenajarea localităților agricole de sezon.

este oportună, după părerea noastră, cererea zonelor economice libere cu condiții economice favorabile pentru dezvoltarea antreprenoriatului și activității de gospodărire în regiunile cu un nivel critic de șomaj, cu un nivel scăzut de trai, cu instabilitatea socială și cu o situație criminogenă complicată. O atenție deosebită atrase micilor orașe și centrelor raionale, unde locuiesc mulți oameni fără loc de muncă și mult tineret. Este necesar de întreprins măsuri urgente de stopare a procesului de distrugere a potențialului forței de muncă al statului : îmbunătățirea condițiilor de angajare și de salarizare a specialiștilor înalt calificați, lărgirea practicii de pregătire profesională la comanda întreprinderilor, modernizarea sistemului de recalificare a muncitorilor cu orientare spre specialitățile cerute de piața de muncă.

Pregătirea specialiștilor înalt calificați pentru economia națională trebuie să devină una din componentele de bază ale politicii active a ocupării forței de muncă, întrucât anume profesionalismul, în condițiile de piață, este criteriul principal al desfășurării activității de muncă și al capacității de concurență pe piața forței de muncă. Soluționarea acestei sarcini trebuie să se ocupe centrele de stat de ocupare a forței de muncă. Aceste centre, avînd ca funcții tradiționale amplasarea în câmpul muncii, ajutorul de șomaj, recalificarea muncitorilor trebuie să se ocupe și de acei disponibilizați care se echivalează de la propunerile de lucru, să efectueze controlul activității angajatorilor care oferă locuri de lucru nelegal.

Funcționarea eficientă a pieței de muncă, antrenarea în activitatea de muncă a cetățenilor este cu neputință fără premisele de drept corespunzătoare.

Confirmarea prin lege a drepturilor social – economice ale cetățenilor, a principiilor activității de antreprenariat se va realiza în condițiile funcționării pieții imobiliare, a protecției sociale și a garanțiilor în caz de șomaj. În toate cazurile înainte de a fi concediat, muncitorul poate beneficia de ajutor în scopul reinstruirii și sporirii calificării. Noi propunem reevaluarea acelor capitole ale Codului muncii, care țin de disponibilizările în masă a angajaților și înăsprirea pedepsei angajatorilor care își permit aceste disponibilizări, obligarea angajaților să preîntâmpine din timp angajații despre o posibilă concediere.

3.3. Reforma sistemului remunerării muncii – calea spre sporirea de venituri ale muncitorilor.

Bunăstarea societății se bazează pe bunăstarea fiecărui membru a acestei societăți în parte. Actualmente majoritatea cetățenilor noștri suferă de o sărăcie cumplită și de o imposibilitate de asigurare a unui trai decent pentru familiile lor. Veniturile unei importante părți a populației nu ating minimul de existență, ceea ce are un impact negativ asupra stării sociale, psihice și fizice a oamenilor. Totodată, diferența de venituri a celor mai avuți și celor mai săraci oameni a atins cote critice. Aceasta stopează procesul de transformări sociale ale societății moldovenești, crearea clasei mijlocii, care în țările înalt dezvoltate este un garant al stabilității social – politice, puterea de producere a societății. Avem convingerea că Moldova va deveni un stat democratic cu o economie și o cultură dezvoltată numai atunci când în componența oamenilor mijlocii vor intra nu numai oameni de afaceri, dar și savanți, medici, ingineri și tehnicieni, muncitori calificați, venitul cărora vor permite asigurarea înalt nivel de trai.

Credem cu certitudine că politica veniturilor în perioada de trecere trebuie orientată spre soluționarea unei probleme duble : desfășurarea diferenței exagerate de venituri a diverselor grupuri sociale și creșterea veniturilor reale a majorității cetățenilor moldoveni. Instrumentul principal în soluționarea acestor probleme, în viziunea noastră, constă în reforma sistemului de remunerare a muncii, întrucât plata salariului este venitul principal al celui mai numeros grup de angajați, nivelul salariului se răsfrânge asupra pensiilor, indemnizațiilor și plăților sociale altor categorii de cetățeni.

Noi susținem politica îndreptată spre asigurarea creșterii anticipate a plăților salariale. Suntem convinși de faptul că numai munca bine plătită poate cointeresa angajatul în obținerea calității înalte, poate stimula progresul tehnologic și tehnico – științific. În acest context, noțiunea de remunerare înaltă a muncii nu înseamnă creșterea nominală a salariilor din contul devalorizării surselor bănești, dar creșterea nivelului de trai. De aceea pe măsură ce va crește productivitatea muncii și PIB noi, vom tinde spre creșterea ponderii plăților salariale la nivelul prețului de cost al producției și structurii PIB la nivelul țărilor dezvoltate. Mărirea salariului trebuie stabilită și reglată printr-un contract de muncă încheiat între angajat și angajator. Noi susținem sistemul contractelor colective, în cadrul cărora condițiile întocmirii acordurilor individuale de muncă nu pot fi inferioare condițiilor contractelor colective, iar acestea din urmă, la rândul lor, nu pot fi inferioare acordurilor tarifare de ramură.

O condiție importantă în desfășurarea reformei remunerării muncii constă, după părerea noastră, în restabilirea funcției stimulatoare a plății salariale, care are menirea să sporească productivitatea muncii și calitatea ei, să cointereseze angajatul în obținerea rezultatului muncii sale. În acest scop se utilizează mecanisme actuale de motivare participarea angajaților ca acționari ai întreprinderilor, repartizarea veniturilor, stabilirea mărimii salariilor în dependență de aportul personal.

Remunerarea muncii trebuie să fie diferențiată, ținând cont de conținutul muncii și condițiilor de muncă. Noi ne pronunțăm pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă, stabilirea unui astfel de program de lucru care să nu-l epuizeze pe angajat nici fizic nici spiritual, care i-ar lăsa angajatului destul timp și puteri pentru odihnă, educarea copiilor, sporirea nivelului său de instruire și cultură. Trebuie înfăptuită trecerea treptată de la sistemul înlesnirilor și compensațiilor lucrătorilor pentru condițiile de muncă nefavorabile la un sistem de înaltă securitate a muncii; trebuie sporită responsabilitatea angajaților pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și securitatea muncii.

Măsurile urgente în sfera remunerării muncii :

- lichidarea datoriilor salariale;

- stabilirea raporturilor întemeiate între ramurile economice, de funcție, de calificare remunerarea muncii;
- stabilirea salariului minim la nivelul minimumului de trai;
- trecerea la plata minimală pe ore ca o garanție socială întărită prin lege;
- realizarea garanțiilor de stat prin indexarea permanentă a salariilor.

Concomitent cu aceste măsuri trebuie elaborată o nouă legislație fiscală, care să stopeze creștere exagerată a veniturilor celui mai bogat segment al populației și să asigure repartizarea eficientă a veniturilor în folosul păturilor vulnerabile ale societății. Acest imperativ poate fi realizat prin introducerea impozitului pe venit pentru persoanele fizice în creștere progresivă.

Intenționăm să contribuim la realizarea măsurilor care ar scădea presiunea fiscală atât asupra fondului de salarizare, cât și asupra veniturilor cetățenilor, ceea ce va deveni o sursă sigură de majorare a salariilor nominale și reale.

3.4. De la întreținerea socială – spre garanții sociale și ajutor social concret.

În condițiile economiei de trecere se deteriorează sistemul de asistență socială și înlesniri, care erau puse la dispoziția fiecărui om pe parcursul întregii vieți. În locul vechiului sistem este creat un nou sistem de asistență socială la baza căruia stau principiile relațiilor de piață. În conformitate cu aceste principii, ajutor primesc numai acele persoane care au într-adevăr nevoie de ele. Scopul principal al diverselor programe sociale devine sprijinirea eforturilor cetățeanului în soluționarea problemelor sale, adoptarea cu succes la noile realități social – economice. Dacă acest ajutor se dovedește a fi insuficient sunt utilizate mecanismele protecției sociale și asigurării sociale.

Noi credem că introducerea noilor principii trebuie să excludă stabilirea unui minim garant de plăți sociale și înlesniri pentru toate categoriile cetățeni. Bunurile sociale și serviciile care depășesc minimumul stabilit trebuie achitat din contul mijloacelor personale ale cetățenilor și de către întreprinderile respective și organizațiile de binefacere.

Noi propunem ideea garanțiilor de stat ale asigurărilor sociale cu dreptul cetățenilor de a-și administra fondurile respective prin sindicatele din ramură. Din fondurile de stat ale asigurărilor de stat trebuie să fie plătite pensiile de vîrstă și invaliditate, serviciile medicale, ajutorul social în caz de boală sau în caz de șomaj. În același timp noi susținem dezvoltarea sistemelor alternative de asigurare socială a cetățenilor, cu condiția că trecerea la astfel de sistem să nu scadă gradul de protecție socială a omului. Sistemul pensiilor de muncă și asigurărilor în medicină trebuie să se bazeze pe principiul practicării egale a întreprinderilor și salariaților.

Reforma în sistemul plăților sociale realizată în câteva direcții. Considerăm că la determinarea mărimii indemnizațiilor sociale să se ia în considerație nu salariul minim pe economie, dar media calculată din venitul familiei pentru fiecare membru al ei, așa cum se face în țările dezvoltate. Acest venit trebuie majorat pînă la mărimea minimumului de existență.

Urmează de fixat legislativ dreptul de a primi doar un singur tip de ajutor social și anume a celui mai avantajos pentru beneficiar. Ca supliment la indemnizațiile și compensațiile sociale stabilite la nivelul de stat este necesar de a dezvolta sistemul de ajutor financiar și material pentru cetățenii și familiile sociale vulnerabile. Mărimea ajutoarelor trebuie stabilită reieșind din media pe membru al familiei calculată din venitul total al familiei date și situația demografică.

Drept sarcină de primă importanță noi considerăm elaborarea și întărirea prin lege a sistemului standardelor sociale minime, care include mărimea plății pe ore a muncii, mărimea pensiilor, a indemnizațiilor pentru copii, setul minim de servicii gratuite în sfera învățămîntului, ocrotirii sănătății și culturii, la fel și metodică calculării minimumului de trai. Acest minim trebuie, pe de o parte, să țină con de posibilitățile reale a le statului iar, pe de altă parte, să asigure cetățeanului un set minim de bunuri de trai.

Noi considerăm că ajutorul social acordat populației trebuie să fie diferențiat, în dependență de venituri, gradul de aptitudini de muncă, iar în cazuri aparte – după principiul participării în procesul de producere. Păturile sociale vulnerabile ale societății necesită programe speciale de ajutor social.

Ni vom participa activ la elaborarea și implementarea programelor de provenire a sărăciei, vom contribui la compensarea depunerilor devalorizate ale cetățenilor. Vom promova activ programul național și regional de reabilitarea profesională și ocupare a invalizilor și programul de stat a asigurării lor cu mijloacele necesare pentru reabilitare.

Complexul de măsuri în vederea intensificării protecției sociale a populației și, mai ales, a păturilor sociale vulnerabile, trebuie să includă și reforma comunal – locative. În acest scop urmează să fie perfectate mecanismele de alocare subsidiilor pentru plata chiriei, a serviciilor comunale pentru anumite categorii de cetățeni, să fie alocate subsidii pentru transport, telefon și alte servicii vitale importante.

Suntem convinși că protecția socială a populației nu numai că trebuie să garanteze sprijinul statului acelor oameni care au nevoie de el și au dreptul la acest sprijin, dar trebuie să contra creeze utilizarea în alte scopuri a fondurilor sociale.

3.5. Bunăstarea familiei, respectarea drepturilor femeii și copiilor – condiția viabilității societății și a statului.

Solidaritatea și colaborarea în societate pornesc din familie. În cele mai grele momente ale vieții sale omul caută alinare, sprijin și ajutor în familie. Anume în familie se formează și se transmit din generație în generație valorile spirituale, tradițiile, se promovează moralitatea și etica relațiilor de muncă, se educă patriotismul și stima față de oameni. De aceea noi considerăm susținerea și întărirea familiei drept o condiție foarte importantă de considerare a societății, de asigurare a perspectivei istorice, de păstrare a fondului genetic al națiunii.

Actualmente familia moldovenească trăiește vremuri grele. Nivelul de trai al majorității familiilor a scăzut dramatic, depășind cotele sociale minime, ceea ce a provocat o nesiguranță economică, psihologică și morală a familiei. Într-o situație oșebit de grea s-au pomenit a fi familiile cu mulți copii, familiile incomplete sau familii cu copii sau părinți invalizi. Tendința ultimilor zece ani este de micșorare a numărului căsătorii, de scădere drastică a natalității și de creștere a divorțurilor. Dacă se va menține această tendință, atunci către anul 2020 populația Moldovei se va micșora de două ori.

Suntem convinși că la baza renașterii și întăririi familiei moldovenești este libertatea economică. Iată de ce politica statului în privința familiei trebuie îndreptată, mai întâi de toate, la crearea de garanții de plată celor ce muncesc și ajutorarea familiilor cu venituri reduse. Veniturile familiei nu numai că trebuie să acopere cheltuielile pentru necesitățile elementare ale membrilor ei, dar și să creeze libertatea de sporire a nivelului de instruire și cultură, de întărire a sănătății și de odihnă activă. Statul are datoria de a stimula dezvoltarea business-ului de familie, diverse forme de gospodărire a familiei, mai ales în localitățile rurale, dar regiunile u posibilități limitate de angajare la serviciu, prin oferirea de înlesniri fiscale și creditarea acestor activități.

Concomitent, trebuie elaborat și întreprinse măsuri urgente de susținere a familiilor nevoiașe. Ajutorul acordat acestor familii trebuie să conțină și politica locativă de construcție a locuințelor sociale și ipotecare pentru tineret. Ținând cont de greutatea materiale ale acestor familii, noi ne pronunțăm împotriva debransării lor de la sistemele de aprovizionare, împotriva evacuării acestor familii din locuințele lor pentru neachitarea serviciilor comunale și taxei de chirie. Credem că este necesară diferențierea indemnizațiilor sociale pentru familiile sărace, care includ și cheltuieli legate exploatarea locuințelor.

Este necesar de creat condiții minime de trai pentru ca familia să-și îndeplinească funcția sa de bază - cea de producere și ce de educație. Avînd în vedere situația demografică creată credem că este necesar de mărit ajutorul de stat pentru educarea copiilor pînă la minimul de trai. Statul trebuie să asigure aceeași libertate serviciilor instituțiilor preșcolare și prețurile mici la aceste servicii.

În corespundere cu Convenția ONU „Despre drepturile copiilor” urmează să asigurăm garanții reale de protecție a copiilor, a demnității lor. Părinții, copii, minorii ai cărora sunt maltratați în familie fug din familie, comit acțiuni împotriva legii și abateri de la normele obștești, trebuie să suporte nu numai mustrare obștească, dar și pedeapsă administrativă și de drept. Trebuie întreprinse măsuri

substanțiale în vederea lichidării fenomenelor sociale ca cerșetoria, prostituția, narcomania, copii fără adăpost, dar și neadmiterea exploatării muncii copiilor.

Armonia relațiilor în familie, atmosfera psihologică, morală într-o mare măsură este determinată de către femei. Avem convingerea că numai o mamă liberă și responsabilă poate educa un om liber și bogat sufletește, numai o femeie care are siguranță că drepturile și interesele ei sunt apărate de lege. Munca femeie – mamă de educare a copilului trebuie echivalată cu munca de producere și apreciată corespunzător de societate și de stat. Este necesar de creat condiții de ușurare a muncii gospodărești a femeilor și de participare a activă a lor în viața socială. În acest scop, organele administrării locale trebuie să dezvolte o rețea modernă de servicii și comerț, industria mărfurilor de larg consum.

Femeia nu trebuie să fie limitată în posibilități de obținere a studiilor și în desfășurarea activității în domeniul ale de ea însăși. Unul din obiectivele programului nostru este asigurarea reală a egalității în drepturi și posibilități a femeilor pentru participarea la viața politică, economică și culturală a societății, în activitatea de anteprenariat. Noi pledăm pentru colaborarea cu diverse organizații și asociații ale femeilor în scopul soluționării multitudinii de probleme enunțate mai sus. PCNM va contribui la creșterea prezenței femeilor în organele puterii de stat și autoadministrării locale.

3.6. Realizarea politicii active privind tineretul – investițiile strategice în viitorul Moldovei.

„Tineretul este viitorul nostru!” – nu este doar o lozincă spusă de dragul tradiției, noi într-adevăr tindem să asigurăm tineretului dreptul de a deveni o forță care făurește viitorul. Spre acest obiectiv este orientată nu numai politica privind tineretul, dar întreaga noastră politică, îndreptată spre crearea condițiilor necesare pentru tinerii care doresc să obțină studii de calitate, să –și realizeze dreptul la libera alegere a profesiei, la inițierea activității de muncă, la activitatea de cultură fizică și sport, la autoperfecționare.

Pentru înfăptuirea reală a dreptului teritorial la muncă este necesară și întărirea legislativă a unui șir de înlesniri privind angajarea la serviciu a tinerilor. Statul este obligat să stimuleze angajatorii care oferă locuri lucru absolvenților. Activitatea departamentului forței de muncă a tineretului, posibilitățile de reevaluare, reciclarea și reprofilarea trebuie să aibă sprijinul statului și, în primul rând, al organelor administrației publice regionale. Este absolut necesar de creat condiții pentru realizarea întregului potențial creativ al tinerilor prin intermediul suportului material și organizațional de creație a tineretului în domeniul științei și artei. În caz de necesitate, tinerii trebuie să beneficieze de posibilitatea de a îmbina studiile cu activitatea de muncă. Astfel, întreprinderile, care asigură studenții și liceenii cu locuri de muncă (cu respectarea obligatorie a securității muncii și asigurării sociale), trebuie să beneficieze de anumite înlesniri. Statul este obligat să contribuie multilateral la dezvoltarea diverselor forme de anteprenariat în rândul studenților. Toate aceste măsuri, alături de posibilitatea obținerii pe parcursul studiilor a calificării profesionale, vor ușura cu mult statul în viață al tineretului, va diminua problema ocupării forței de muncă.

Noi salutăm participarea activă a tineretului în viața socială. Deosebit de importantă considerăm crearea organizațiilor obștești de tineret și prin ele antrenarea tinerilor în viața politică, în soluționarea celor mai acute probleme ale reformării sociale. Oferind tinerilor sprijinul necesar, noi intenționăm să pregătim o nouă generație tânără de politicieni și funcționari, care vor trăi într-o țară ce a lăsat în urmă dificultăți economice și lipsuri materiale, apatia socială, neîncrederea în ziua de mâine. Tinerii trebuie să activeze în organizațiile sportive, să fondeze organizații de tineret, să participe la activitatea de creație artistică. O direcție foarte importantă a activității acestor organizații trebuie să devină lucrul educativ cu copii și adolescenții, patronajul asupra organizațiilor obștești ale copiilor.

Noi tindem spre aceea că tinerii noștri în toate domeniile vieții sociale – învățămînt și știință, politică și anteprenariat să denote succes și progres, să fie promotorii valorilor noastre supreme – libertății, solidarității, dreptății, înaltei moralități, a unui mod sănătos de viață, a profesionalismului și responsabilității.

3.7. Datoria morală a societății – crearea condițiilor decente de trai pentru persoanele în etate.

Societatea este responsabilă de soarta generației în vârstă. Ne dăm bine seama de marea încurcătură de probleme materiale, psihologice care a revenit pe seama acelor oameni care au dus pe umerii lor greul umerilor de război, care au creat în deceniile trecute un important potențial tehnico – științific, intelectual, creativ. Ei pot fi mândri de trecutul lor. Ei au tot dreptul să conteze pe o viață decentă în prezent și în viitor. Noi nu putem admite ca neadaptarea acestor oameni la noile condiții să le provoace frica zilei de mâine și senzația că și-au trăit viața în zadar. Noi înțelegem că o bună parte din persoanele în etate au nostalgia vremurilor trecute fapt ce este folosit de către unele forțe politice ce au ca scop restaurarea trecutului. Sarcina noastră este intensificarea activității în organizațiile de pensionari și veterani cu scopul de a-i convinge pe membrii acestora de viabilitatea perspectivelor democratice pentru Moldova. Oamenii în etate trebuie să simtă grija permanentă și ajutorul societății și a statului. Crearea unor condiții decente de trai – unul din obiectivele prioritate ale politicii noastre.

Noi ne pronunțăm categoric împotriva încercărilor de a majora vârsta de pensionare. Avînd în vedere condițiile grele de trai ale pensionarilor, toate greutățile care le-au îndurat, credem standardul existent de vîrstă optimal.

Dar, în același timp, noi nu susținem tendința crescîndă de reducere forțată a ocupării pensionarilor, mai ales, în sfera socială și în domeniile unde este nevoie de forță de muncă. Statul trebuie să creeze condiții pentru utilizarea rațională a muncii pensionarilor, instruirea suplimentară a vîrnicilor, a adaptării lor la noile condiții de viață. Pensionarii care lucrează trebuie să beneficieze de înlesniri fiscale, la fel și întreprinderile create de pensionari.

PCNM consideră realizarea reformei pensiilor una din sarcinile primordiale la etapa actuală. Sistemul mixt de pensii include sistemul de pensii de stat reformat și pensiile provenite din economiile benevole ale cetățenilor.

În condițiile perioadei de trecere este necesar de majorat nivelul pensiei de stat de bază, alocat tuturor cetățenilor inapți de muncă, care au atins vârsta de pensionare sau au devenit invalizi. În baza acestei pensii se formează pensia de muncă (de asigurare), la calcularea căreia se ia în considerare vechimea în muncă, mărimea salariului și al cotizațiilor în Fondul de pensii, dar și a pensiilor adăugătoare plătite prin sistemul de pensii regionale, de ramură sau oricare alt sistem. Noi intenționăm să practicăm la elaborarea mecanismelor de trecere la sistemul obligatoriu de acumulări cu fixarea mărimii decontărilor din salariu. Noi susținem dezvoltarea sistemului de asigurare privată, care dă posibilitatea cetățenilor mai înstăriți să-și asigure o pensie mai consistentă. Vom contribui multilateral la elaborarea și adoptarea actelor legislative, care vizează cointeresarea cetățenilor în acumulările de lungă durată din fondurile private de pensii.

Experimentele sociale de desfășurare a reformei pensiilor în Republica Moldova, care sunt preponderent de perspectivă, nu trebuie să lase în umbră acele măsuri care ar îmbunătăți asigurarea cu pensii a pensionarilor actuali. Cel mai stringente măsuri, după părerea noastră, sunt :

- asigurarea necondiționată cu pensii în termeni stabiliți;
- majorarea treptată a pensiei minime pînă la nivelul minimului de trai;
- desfășurarea indexării pensiilor în conformitate cu creșterea reală a prețurilor.

Noi susținem diverse forme de ajutorare a oamenilor în vîrstă : prînzuri gratuite, mărfuri și medicamente la prețuri reduse, servicii sociale accesibile. Considerăm necesară crearea, cu suportul organelor autoadministrării locale, a centrelor specializate pentru pensionari, care ar îmbina funcțiile pensionatelor și uniunilor pe interese și ar crea condiții de folosire a muncii pensionarilor, ar oferi pensionarilor consultările necesare. O atenție deosebită trebuie de atras bătrînilor singuratici, bolnavi, pentru care este necesară crearea azilurilor și a spitalelor pentru bolnavii cronici. Fiecare persoană trebuie să beneficieze de condiții de trai decent și de asistență medicală necesară.

3.8. Asistența medicală de calitate trebuie să fie accesibilă tuturor.

O îngrijorare aparte prezintă situația demografică din țară, starea de sănătate a întregii națiuni și, mai ales a tinerii generații. Moldova ocupă, în prezent, ultimul loc la capitolul natalității și primul loc la

decese în Europa. La nivel critic sunt patologiile nou-născuți, bolile cronice în rândul elevilor și a tinerilor recrutați. Este în continuă scădere media de viață a populației. Depășirea acestor tendințe distrugătoare depinde în mare măsură de realizarea cu succes a reformei în sistemul ocrotirii sănătății. Principiile de bază a acestei reforme trebuie să devină decentralizarea administrativă, transmiterea în proprietate municipală a bazei tehnico – materiale de ramură, transparența informației privind starea de sănătate a populației, renunțarea la reglementarea rigidă a activității instituțiilor medicale, crearea pieții de servicii medicale, finanțarea instituțiilor medicale de stat la nivelul care ar asigura buna lor funcționare în corespundere cu volumul și calitatea serviciilor medicale prestate.

Noi pledăm pentru păstrarea sistemului deservirii medicale gratuite. Fiecare cetățean trebuie să fie sigur că indiferent de posibilitățile lui materiale, în caz de necesitate, va beneficia de ajutor medical gratuit de calitate. De aceea obiectivul principal al politicii în domeniul ocrotirii sănătății trebuie să fie sporirea calității și eficienței asistenței medicale și asigurarea accesibilității serviciilor medicale.

Statul are datoria de a sprijini și a dezvolta o rețea de instituții medicale, care acordă ajutor medical accesibil tuturor. Astfel de instituții trebuie să fie de sinestătătoare în administrare, să posede mijloace alocate de stat, să-și determine sarcinile de sporire a calității serviciilor oferite. Independența instituțiilor medicale trebuie să fie în concordanță cu un plan flexibil de dezvoltare a asistenței medicale la nivel local, care determină parametrii de bază și perspectivele de dezvoltare. Totodată, sursele financiare din bugetul de stat destinate reformei în sistemul ocrotirii sănătății, trebuie în primul rând, utilizate la achiziționarea utilajului de diagnosticare și a preparatelor medicale, preponderent de producție locală, la instruirea cadrelor medicale de luptă împotriva maladiilor oncologice, cardiovasculare, SIDA, de asemenea și la programele de profilaxie și tratament a maladiilor așa-zise profesionale, sociale și infecțioase.

Noi susținem măsurile îndreptate spre crearea în domeniul ocrotirii sănătății a mediului de concurență, care va contribui la îmbunătățirea calitativă a serviciilor medicale și va spori accesibilitatea lor. Suntem convinși că paralel cu dezvoltarea sistemului de stat al ocrotirii sănătății trebuie să se dezvolte și un șir de instituții medicale particulare, menite să lărgescă și să varieze serviciile medicale oferite populației. Considerăm necesară introducerea asigurărilor medicale, care reprezintă un aspect al mecanismului de piață în sistemul ocrotirii sănătății. Asigurările în medicină vor fi alcătuite din patru nivele și vor conține :

- un anumit nivel de asistență medicală cetățenilor Moldovei, garantat de stat (ajutor de urgență, salvare, dispensarizare anuală);
- ajutor medical specializat, garantat de stat pentru păturile sociale vulnerabile (copii, invalizi, gravide, pensionari), pentru bolnavi de tuberculoză, diabet, boli psihice și oncologice;
- asigurarea medicală obligatorie pentru toți angajații din sectorul de stat al economiei și din alte sectoare. Introducerea asigurărilor medicale speciale pentru angajații din sectorul de stat și anume din sfera de risc sporit (Forțe Armate, MAI ș.a.);
- asigurarea benevolă a populației.

Trebuie elaborat un mecanism economic de funcționare a instituțiilor medicale, care să asigure prioritatea intereselor pacientului, controlului eficient și a calității asistenței medicale. În acest scop trebuie mai pe larg de aplicat acordarea instituțiilor medicale, aprecierea corespunderii lor standardelor profesionale.

Politica în domeniul ocrotirii sănătății trebuie să aibă ca prioritate implementarea unui program de lungă durată de profilaxie și prevenire a îmbolnăvirilor. Elementele de bază ale unui astfel de program constau, după părerea noastră, în baza unui sistem de investiții, în propagarea unui mod sănătos de viață, și formarea opiniei publice competente în ce privește întărirea sănătății, alimentarea corectă și odihna, dar și lupta cu deprinderile dăunătoare. Este necesar de a stimula din punct de vedere economic cadrele medicale în sporirea activității față de profilaxia îmbolnăvirilor. Mijloacele consistente se cer a fi investite în restabilirea și dezvoltarea instituțiilor sanatoriale și de reabilitare.

O atenție deosebită trebuie atrasă situației demografice din țară, creșterii natalității și a mediei de viață a populației.

Activitatea instituțiilor medical, a serviciului sanitaro-epidemiologic trebuie intercalat cu munca organelor administrării publice locale, a organizațiilor obștești în vederea protejării intereselor consumatorilor. La baza acestei activități trebuie să stea un act legislativ care prevede protecția consumatorului de monopolizarea producției și comerțului, răspîndirea și reclamarea acelor mărfuri și servicii, care reprezintă un real pericol pentru sănătatea omului. Pe lângă măsurile legislative mai este nevoie și de un control eficient din partea organelor de drept, de mijloace de informare în măsură și opinia publică a respectării tuturor normativelor.

Sistemul protecției drepturilor consumatorului trebuie să cuprindă firmele de publicitate, mijloace de informare în masă, trebuie să ofere ajutor real fiecărei familii întru popularizarea metodelor de gospodărire sănătoasă, rațională și economă.

Partea IV. Prin renaștere spiritual spre consens social, spre o dezvoltare armonioasă a personalității.

Creșterea rolului factorilor spirituali majorarea vertiginoasă a potențialul spiritual – informațional sunt tendințe globale ale dezvoltării civilizației moderne. Ținînd ciont de aceasta, PCNM însă propune ca obiectiv crearea în Republica Moldova a unei societăți axate pe principii umaniste care va reuși să subordoneze obiectivele creșterii economice și activitatea structurilor de stat intereselor unei dezvoltări libere și armonioase a personalității.

Apreciind starea de lucru în domeniul spiritual al societății moldovenești moderne drept una de criză noi propunem un program de renaștere spirituală care se bazează pe stimă profundă pentru moștenirea culturală națională și a tradițiilor naționale, a standardelor democratice mondiale, valorile general umane. Noi înțelegem democrația nu numai ca o sumă a relațiilor politice și de guvernare dar și ca un anumit tip de cultură a societății și a personalității, un sistem de valori în care la loc de frunte este libertatea și responsabilitatea, autorializarea, solidaritatea și umanismul.

Suntem conștienți de faptul că cultura înaltă, spiritualitatea, instruirea și competitivitatea sunt rezervele noastre principale, capitalul uman este moștenirea națională principală. Eficiența utilizării acestor factori determină succesul tuturor inițiativelor noastre.

4.1. Calitatea instruirii determină desfășurarea reformelor.

Omenirea tinde spre o societate informată, bazată pe cunoștințe. De aceea investirea în oameni, în capacitățile lor este considerată cea mai eficientă metodă de stimulare a dezvoltării țării atît în plan economic, cît și în plan social. Cunoștințele acumulate în procesul de instruire trebuie să devină sursa de putere capabilă să revigoreze societatea moldovenească.

Într-o țară suverană, cum este Republica Moldova, sistemul de instruire trebuie să se dezvolte ținînd cont de interesele naționale, să educe un cetățean liber cu înalte valori morale și spirituale, cu bune abilități profesionale. Învățămîntul trebuie să fie protejat legislativ de conjunctura politică, de influența organizațiilor ideologice.

Noi pledăm pentru implementarea standardelor internaționale în sistemul de instruire și educație din Moldova, păstînd cele mai de seamă tradiții și valori naționale. Pentru ca fiecare cetățean să poată primi studii de calitate în țară la nivelul standardelor internaționale, să reziste concurenței pe piața forței de muncă, sunt necesare modificări structurale, de asigurare informațională, materială și cu cadre a întregului sistem.

Reieșind din obiectivul nostru strategic – formarea unei societăți cu posibilități egale, sarcina principală a învățămîntului este crearea posibilităților egale pentru toți tinerii a studiilor de calitate, indiferent de situația materială și nivelul veniturilor. Noi credem cu certitudine că învățămîntul mediu, profesional și superior de stat trebuie să fie gratuit. În acest context, considerăm obținerea studiilor medii ca o datorie supremă a fiecărui cetățean.

Egalitatea șanselor de intuire trebuie obținută cât mai curînd posibil, la etapa inițială de dezvoltare a personalității. Pentru aceasta trebuie restabilit și lărgit sistemul învățămîntului preșcolar, de atins cifra de 60 % din toți copiii de vîrstă preșcolară instruiți în grădinițe, ce ar corespunde standardelor europene. În instituțiile preșcolare trebuie începută nivelarea disproporțiilor sociale în cazul familiilor vulnerabile. O atenție deosebită trebuie de atras instruirii și educării preșcolare în localitățile rurale. Considerăm oportună scăderea mediei de vîrstă de școlarizare pînă la 6 ani și majorarea termenului de instruire pînă la 12 ani, ceea ce corespunde standardelor din majoritatea țărilor europene.

Este în interesul statului și a societății ca copiii talentați să fie cât mai curînd identificați și să le fie create condiții optime de dezvoltare armonioasă. Este necesar sprijinul substanțial al statului și a antreprenoriatului în promovarea diverselor proiecte și inițiative pedagogice care sunt orientate spre formarea elitei spirituale, științifice și politice a societății noastre.

Trebuie restabilită în totalitate activitatea școlilor speciale și profesionale pentru copiii invalizi, trebuie ajutați să primească studii copiii orfani, copiii din familiile numeroase, familii incomplete și social vulnerabile.

Trebuie îmbunătățită baza tehnico-materială a școlilor de stat. Elevii trebuie să beneficieze de tehnologii moderne și de manuale gratuite pe toată perioada de studii. Studenții trebuie să beneficieze de burse diferențiate nu mai mici de minimul de existență. Cantinele școlărești și studentești, căminele și alte componente de infrastructură trebuie să corespundă anumitor cerințe.

Ne dăm bine seama că societatea în care învățătorul nu este protejat moral și material nu poate conta pe faptul că tînăra generație va respecta munca ca pe o unica sursă de asigurare a bunăstării. Ținînd cont de importanța majoră a muncii pedagogilor, statul trebuie să facă tot posibilul pentru asigurarea cadrelor didactice cu condițiile necesare activității și realizării întregului potențial creativ.

Satul fără școală nu are viitor. Este necesară renașterea și lărgirea funcțiilor sociale ale școlii, în primul rînd, în localitățile rurale. Este necesar de restabilit sistemul de înlesniri pentru profesorii din zonele rurale.

Pentru a sigura accesul egal spre obținerea studiilor superioare este necesar în cel mai scurt timp :

- a întreprinde un șir de măsuri cu caracter legislativ și economic privind condițiile echitabile de studii în mediul urban și rural;
- a elabora și a implementa un sistem de înlesniri la creditarea pe termen lung a tinerilor care doresc să studieze în instituții particulare sau peste hotarele țării. Trebuie stimulată colaborarea dintre instituțiile de învățămînt din Moldova și alte țări în scopul elaborării programelor de studii și schimbului de elevi și studenți;
- a crea centre regionale de testare a absolvenților școlilor, care vor permite înmatricularea în baza de concurs, după rezultatele testării;
- a apropia maximal locul de studii de locul de trai al studenților. În acest scop urmează de extins filialele instituțiilor de învățămînt superior în centrele raionale.

Cetățenii țării noastre trebuie să aibă posibilitatea de a studia și de a-și perfecționa calificarea la orice etapă a vieții sale. Avem convingerea că sistemul de învățămînt trebuie să asigure instruirea umanistă a absolvenților, utilizarea calculatorului, cunoașterea a două –trei limbi străine. PCNM intenționează să inaugureze și să finanțeze la televiziunea națională programe instructive, care vor ajuta toți doritorii să studieze istoria și cultura Moldovei, limbile străine, să facă cunoștință cu capodoperele culturii mondiale și cu cele mai noi realizări ale științei și tehnicii.

4.2 Păstrarea și dezvoltarea potențialului științific-baza renașterii economice și spirituale a țării, garanția securității naționale.

Puterea de concurență a țării noastre pe piața mondială a forței de muncă este determinată în mare parte de nivelul dezvoltării științifice în republică. Criza economică și finanțarea insuficientă a cercetărilor științifice la limita sărăciei au determinat cadrele din domeniul științei să plece peste

hotarele țării în căutarea altor domenii de activitate ,mult mai profitabile ,au diminuat interesele față de activitatea științifică a celor mai talentați tineri.

Dar cum arată practica mondială, avântul spre viitor al tehnologiilor avansate este posibil numai pe calea dezvoltării și cercetării, care asigură progresul nu numai în economie ,dar și în alte domenii, crează posibilități nelimitate pentru realizarea potențialului personalității a fiecărui membru al societății. Modelul economic inovativ se cere a fi aprobat de către Președintele și Guvernul Moldovei în calitate de bază strategică a desfășurării reformelor. Reieșind din aceasta, credem ca politica statului în domeniul științei trebuie orientată spre reorganizarea procesului științific, restructurarea și modernizarea colectivelor de cercetare științifică, care s-au dovedit a fi ineficiente în noile condiții economice , sprijinirea colaboratorilor științifici în crearea noilor colective ,capabile să reacționeze la conjunctura pieței, să fie flexibile în corectarea tematicii cercetărilor în corespundere cu necesitatea soluționării problemelor tehnico-științifice, social-economice și politice ce țin de dezvoltarea țării.

Statul are obligația să protejeze prin lege știința națională ,alocând surse financiare din bugetul de stat pentru cercetările fundamentale independent de conjunctura pieței în volum nu mai mic de 2 % din PIB (sau într-un volum, care nu periclitizează dezvoltarea științei),să stimuleze dezvoltarea științei prin metoda comenzilor sociale la studierea celor mai actuale probleme ale societății noastre: fortificarea securității politice și economice , elaborarea tehnologiilor de resurse naturale, dezvoltarea potențialului uman.

Noi susținem atragerea investițiilor private în cercetarea științifică. Finanțarea activităților intelectuale de către persoanele fizice și juridice trebuie să devină prestigioasă și avantajoasă economic. Statul este obligat să contribuie la crearea structurilor științifice obștești și private, organizații cu finanțare mixtă.

O sarcină importantă considerăm aprobarea legislativă a diverselor forme de antreprenariat științific, crearea sistemului de înlesniri fiscale pentru funcționarea complexelor științifice și de producere, a altor structuri organizaționale de elaborare și realizare a proiectelor tehnologiilor avansate.

Considerăm necesar de a spori rolul elitei științifice în viața social-politică a țării. Succesul reformei economice, a reformei în domeniul politicii și în sfera socială depinde în mare măsură de gradul în care este antrenat potențialul științific al țării în procesul de adoptare a deciziilor de stat, de executarea expertizei științifice a acestor decizii, de analiza profundă a fenomenelor ce au loc în procesul de transformare a statului ,a societății, a omului ; de capacitatea formulării științifice a obiectivelor politice, a noilor idei și valori.

În calitate de sarcină prioritară promovăm elaborarea și realizarea unui program de stat special de creare a condițiilor economice, juridice și social-politice pentru dezvoltarea științei naționale, pregătirea cadrelor științifice ,păstrarea și dezvoltarea în continuare a potențialului intelectual al țării.

Credem că prin sporirea prestigiului și a nivelului de trai al savanților, prin libertatea creației științifice și protejarea proprietății intelectuale, statul poate și trebuie să sprijine specialiștii de înaltă calificare, tinerii talentați, creînd un sistem flexibil de remunerare, burse de stat diferențiate, stagieri plătite din contul statului, schimb de experiență.

În același timp, trebuie de întreprins măsuri urgente de stopare a exportului de capital intelectual peste hotare, prin măsuri legislative de protejare proprietatea intelectuală a savanților moldoveni, chiar și a celor ce activează în afara granițelor țării.

La etapa actuală, nici o țară nu poate renunța la cercetările și descoperirile savanților din alte țări, fapt determinat ,mai întâi de toate, de oportunitățile economice. Noi susținem colaborarea multilaterală a savanților moldoveni cu colegii lor în alte țări, participarea lor în cadrul programelor științifice internaționale, proiecte comune, accesul savanților noștri la resursele informaționale mondiale.

Pronunțându-ne pentru deschiderea către tot ce e nou , sprijinim protecționismul statului în domeniul cercetării și implementării tehnico-științifice și tehnologice în industrie, sectorul agrar, ocrotirea sănătății și alte domenii ale societății moldovenești.

4.3 Protejnd cultura-asigurăm viitorul țării

Suntem convinși că politica statului bazată pe umanism trebuie să conțină neapărat o concepție științifică privind dezvoltarea culturii naționale. Respectând tradițiile culturale statul trebuie să asigure continuitatea și integritatea procesului cultural. Presentul și viitorul nostru depind, în mare măsură, de depășirea cât mai rapidă a crizei în domeniul culturii, de realizarea unui șir întreg de măsuri legislative, organizatorice și financiare.

Pledînd pentru libertatea de creație și condițiilor egale de dezvoltare a tuturor genurilor și formelor de creație artistică ,noi, în același timp credem ca statul , prin adoptarea legislativă a acestor principii, trebuie sa-și îndeplinească una din principalele sale funcții , și anume-protejarea și sporirea tezaurului cultural al poporului său.

Sprijinul culturii profesioniste noi îl apreciem ca o componenta foarte importantă a politicii statului. Suntem conștienți de faptul că actualmente statul nu poate finanța în totalitate instituțiile de cultura ,colectivele de creație, oamenii de artă. Statul poate, însă, crea condiții juridice și economice pentru stimularea și atragerea capitalului privat în sprijinirea materială a activității culturale. Acei care oferă suport material dezvoltării culturii și artei trebuie să beneficieze de anumite înlesniri fiscale.

Concomitent, pe măsura creșterii posibilităților economice ale statului ,trebuie majorat volumul finanțării bugetare pentru dezvoltarea culturii la nivelul cuvenit. Considerăm că este necesară elaborarea mecanismului de finanțare a proiectelor și programelor culturale în bază de concurs, inclusiv și a granturilor personale ,o atenție deosebita merită proiectele elaborate de tineri autori.

Bibliotecile ,muzeele, teatrele și alte instituții culturale de stat, trebuie să fie accesibile tuturor cetățenilor, să le ofere în egală măsură toate valorile culturale acumulate și în curs de creație.

Unul dintre obiectivele noastre principale în domeniul culturii este promovarea diverselor forme de participare a maselor largi în activitatea de creație, colaborarea cu instituțiile culturale, cu centrele naționale de cultura și artă, cluburi și case de creație . Noi suntem obligați să împiedicăm influența unificatoare a mijloacelor moderne de informare și să păstrăm cultura autentică a poporului nostru, prin desfășurarea cu regularitate a diverselor concursuri de creație artistica, festivalurilor folclorice, expozițiilor de artă populară.

Considerăm neîtemeiata delimitarea culturii in elitară și de masă. Adevăratele valori culturale sunt accesibile, sesizabile și pe înțelesul oricărui membru al societății.

Renașterea culturii naționale prevede responsabilitatea fiecărui membru al societății pentru păstrarea și multiplicarea tezaurului cultural. Suntem convinși că omul care conștientizează apartenența sa la un popor cu niște tradiții culturale însemnate, cu vechi monumente de istorie și cultură, va fi un continuator destoinic al făuririi culturii țării sale.

Noi considerăm că nu au nici o perspectivă încercările de a implanta în cultura națională moldovenească valori străine. Totuși nu putem ignora legaturile culturale cu țările vecine, deoarece aceste relații contribuie la îmbogățirea reciprocă, la stabilirea relațiilor de prietenie și bună vecinătate dintre popoare.

Avem convingerea că în spațiul cultural moldovenesc, care este parte organică a civilizației europene și mondiale, trebuie să se dezvolte liber și cultura altor etnii, care fac parte din poporul moldovenesc. Toți impreuna alcatuiesc cultura moldovenească , fără de care cultura mondială ar pierde din bogăția și varietatea sa. In această ordine de idei este binevenit așa-

numitul produs artistic ,care ar avea putere de concurență pe piața internă și externă.

4.4 Religia si biserica –aliații fideli în procesul de renaștere spirituală a societății moldovenești

Religia ocupă un loc aparte în viața spirituală a poporului moldovenesc. PCNM apreciază la justa valoare rolul religiei în dezvoltarea spirituală a societății și promovarea moralității.

Noi susținem prevederile Constituției Republicii Moldova “Despre libera conștiință și organizațiile religioase.”, Declarația drepturilor omului, obligațiunii țării noastre privind libertatea convingerilor religioase. Activitatea noastră este axată pe prevederile Constituției despre delimitarea bisericii de stat.

Promovarea ideii egalității și dreptății sociale denotă toleranța noastră ideologică și neutralitatea statului. Toate confesiunile religioase sunt egale în fața legii, iar fiecare cetățean are dreptul liberei alegeri a confesiei. Statul nu se amestecă în treburile bisericii și asigură dezvoltarea normală a sferei spiritual-religioase, în care se educă respectul față de sentimentele religioase ale oamenilor. PCNM intenționează să colaboreze cu organizațiile religioase în vederea sprijinirii păturilor socialmente vulnerabile ale populației, în soluționarea problemelor lor sociale și materiale.

Noi admitem limitarea libertății activității organizațiilor religioase numai în cazurile în care această activitate este în contradicție cu legislația în vigoare, dăunează sănătății morale, psihice și fizice a oamenilor, atentează la securitatea statului, contravine normelor constituționale.

Se cere a fi restabilită dreptatea istorică față de organizațiile religioase și confesiunile care au fost repressate. Statul trebuie să ajute la restaurarea și păstrarea obiectelor restituite bisericii, dar și a edificiilor care sunt monumente de istorie și cultură națională.

Considerăm necesară interzicerea prin lege a folosirii religiei în scopuri politice, ne pronunțăm împotriva participării bisericii la campaniile electorale, în activitățile organelor puterii de stat. Însă aceasta nu trebuie să limiteze drepturile membrilor organizațiilor religioase în desfășurarea acestei activități. Intenționăm să colaborăm cu biserica în soluționarea problemelor acute obștești și de stat în vederea aplanării contradicțiilor existente între confesiuni. Avem convingerea că reprezentanții bisericii moldovenești vor deveni aliații noștri în stabilirea unității naționale și sociale, în intensificarea luptei cu corupția, criminalitatea și alte fenomene negative.

4.5 Spațiul informațional- un factor important al securității naționale

Potențialul spiritual al societății depinde în mare măsură de nivelul de asigurare informațională, intensitatea schimburilor informaționale interne și externe, accesul cetățenilor la informație. De aceea în sfera politicii informaționale, PCNM își pune ca scop o sarcină dublă: în primul rind, asigurarea reală a cetățenilor cu dreptul schimbului liber de informație și transmiterii informației, posibilitatea de obținere a informației din diferite surse; în al doilea rind-apărarea spațiului informațional național de atentarea la interesele de stat și la moralitatea societății.

Libertatea de exprimare este una din cele mai importante cuceriri ale democrației, care poate influența la luarea deciziilor de stat la nivel național și regional. Mijloacele de informare în masă independente apără interesele cetățenilor. Lipsa de informație este un pericol pentru societate și pentru stat.

O sarcina primordială a politicii informaționale a statului constă în crearea condițiilor de independență financiară și juridică a MIM. Legislația antimonopolistă trebuie să excludă patronajul oligarhilor financiari a MIM, întrucât aceasta ar transforma mijloacele de informare într-o armă îndreptată spre instituțiile puterii și ar putea manipula opinia publică.

Suntem convinși că demonopolizarea asigură o concurență sănătoasă pe piața MIM. Ea permite ca cetățenii să primească informație din diferite surse, să contrapună informațiile și să le analizeze, ceea ce stimulează MIM spre o calitate mai bună a serviciilor informaționale. Noi susținem dezvoltarea MIM independente.

Cetățenii organizațiilor obștești trebuie să aibă acces la informație credibilă despre organele puterii de stat, de către funcționarii publici, a dărilor de seamă în fața opiniei publice prin intermediul mijloacelor de informare în masă.

Asigurând accesul jurnaliștilor la informația despre activitatea organizațiilor de stat și obștești, care le dă posibilitatea să-și exercite calitativ atribuțiile personale, suntem în drept să contăm pe competența lor și pe respectarea principiilor etice și normelor morale ale activității jurnalistice.

Suntem responsabili de viitorul nostru

În programul său PCNM își prezintă punctul de vedere asupra problemelor-cheie ale perioadei de trecere, de rezolvarea cărora depinde succesul reformelor societății moldovenești: Am încercat să găsim soluții pentru cele mai acute probleme ale vieții noastre.

Cum să împăcăm liberalismul pieței cu protecția socială de nădejde a populației? Cum să dezvoltăm o economie concurențială și să evităm delimitarea socială a populației? Cum să-i asigurăm cu loc de lucru pe toți acei ce doresc să muncească și să le asigurăm creșterea bunăstării cetățenilor? Aceste și alte întrebări din Program, conțin un anumit potențial conflictual. Noi nu putem admite ca hotărârile negândite, iresponsabile să aducă la o explozie socială, la lichidarea tuturor libertăților democratice, care au fost plătite cu un preț destul de mare.

Noi megem înainte, spre viitor, de care poporul Moldovei își leagă cele mai mari speranțe. Istoria trecutului cunoaște multe victorii, dar și înfrângeri, succese, dar și eșecuri, care au adus suferințe multor oameni! Vrem să credem că am învățat din greșelile noastre și am ajuns a fi conștienți de necesitatea bunei înțelegeri, a colaborării și păcii în societate.

Este posibil ca istoria să ne dea o ultimă șansă de a deveni un stat puternic, cetățenii căruia să fie mândri, pe bună seamă, de Patria lor. Poporul nostru pașnic și foarte muncitor, care a trecut cu demnitate prin secolele istoriei sale dramatice, trebuie să ocupe un loc destoinic în comunitatea mondială. Pentru atingerea acestui obiectiv supreme, noi suntem gata să efectuăm o bună parte din greul comun. Totul poate fi realizat dacă poporul și liderii săi au un proiect de viitor clar și bine-gândit, dacă au puterea de voință necesară.

Noi dispunem de o bogăție inestimabilă-intelectul integral al poporului, de un puternic potențial tehnico-științific. Ca niciodată avem nevoie de unirea tuturor forțelor politice, capabile să depășească alte ambiții, decât cea istorică și să înțeleagă că reprezintă cel mai mare și cel mai destoinic partid-poporul moldovenesc.

Toți acei oameni care țin la viitorul copiilor lor, care asociază acest viitor cu destinul Patriei sunt chemați să adere la proiectul nostru de reformare socială. Doar așa toate ideile conținute în acest proiect vor deveni o forță reală, capabilă să schimbe viața noastră în bine.

Noi facem un apel pentru unire!

Noi credem în Victoria noastră comună!